

המאירי. הקשה התורת חיים, נימא איפכא, דבעל חבית מהלך כדרכו, ובעל קורה הלך לאיטו, ואמאי פטור. ומשום הכי פירש, דכל הנושא משא על כתיפו והולך ברשות הרבים אין דרכו לעיין אם הולכין אחריו או לא, ועוד דאין אדם מתכוין לעשות פסיעות שוות, אלא לפעמים הולך בנחת ולפעמים ממחר ללכת. ומשום הכי אם היה בעל קורה ראשון, פטור משום דלא היה ליה לבעל חבית לילך סמוך לבעל הקורה כל כך, דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שמא ילך בעל הקורה לאיטו, כיון דאורחא דמילתא הוא, דהרי הוא אינו יכול לעיין באותו שהולך לפניו כל שעה. אבל היה בעל חבית ראשון חייב בעל קורה, מהאי טעמא. דהוה ליה לאסוקי אדעתיה דלמא ילך בעל החבית לאיטו, והוא אינו יכול לעיין בו כל שעה, והוה ליה להרחיק עצמו ממנו. והנמוקי יוסף (טו: מדפי הרי"ף), כתב דטעמא דמתניתין, דכיון דלא שני חד מינייהו, ובעל הקורה לא עביד מעשה בחבית, אלא בעל החבית הוא דאתוק בקורה דרך הלוכו, פטור, כדאמרינן לקמן (דף מח:): שניהם ברשות הווקו זה בזה פטורים.

דף לב ע"א

(א) מתני', ואם עמד בעל קורה חייב. ביאר הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף), דהא שני, [וכן כתב רש"י לעיל (לא). ד"ה לכתף], וקיימא לן לקמן (דף מח:), דכל היכא דאחד ברשות ואחד ברשות בין הזיקו זה את זה, בין הווקו זה בזה, ברשות פטור ושלא ברשות חייב. עוד כתב, דהא דלא דיינינן ליה כבור, כיון שעמד, ואלבא דשמואל דאמר לעיל (כח:): כל תקלה כי האי בור הוא, ונפטור מן החבית, דלא מצינו בור שחייב בו על הכלים. משום דלא אמרינן הכי אלא היכא דנפל, דומיא דבור דהא לא שליט בגופיה, אבל היכא דקאי אנפשיה לאו תולדה דבור הוא, אלא כמאן דאזקיה בידיה דמי. והמאירי כתב, דאם היה בעל החבית מהלך כדרכו ואינו ממחר פעמיו יתר על הלך ראוי ושוה, אלא שהראשון עמד והשני לא הרגיש בעמידתו, ופגע בו בדרך הלוכו, הרי בעל הקורה חייב, שלא היה לזה השני להעלות על לבו שיתעכב, הואיל ואין דרך נושאי משא להתעכב בעוד שמשאן עליהן. (ועיין לעיל לא: אות טז)

(ב) מתני', שם. כתב הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף), דהיינו כשעמד לפוש דהוה ליה משנה, אבל לכתף דאורחא דמילתא למעבד הכי, לאו משנה הוא ופטור. (ועיין לקמן אות ו). והמאירי כתב, דבשעמד לפוש דהיינו לנוח ממשאו פטור, כיון, שאין זה דרך בני אדם לנוח ומשאם על ראשם, הא אם עמד לכתף היינו לתקן משאו עליו, הואיל ודרך נושאי משא כן, היה לאחרון להרגיש בכך, ופטור בעל הקורה, ואף בשעמד לפוש אם הוזהירו ואמר לו עמוד שאני רוצה לעמוד פטור. דסיפא העמידה היא מיהרה הנזק לבא, שאם היה מהלך לא היה בעל הקורה מגיעו. אבל הכא שהם באים זה כנגד זה, העמידה מרחקת ההיזק, ואין לפטור בעל הקורה בעמידה זאת.

(ג) מתני', ואם אמר ליה וכו' עמוד פטור. ביאר הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף), כיון שהוזהירו וידע ביה דעמד, ולא נזהר, איהו דאפסיד אנפשיה, ולא גרע מבור לגבי שור פקח ביום, דפטור לקמן (דף נד:).

(ד) מתני', ובעל הקורה אחרון וכו' חייב. ביאר הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף), דאף דשניהם ברשות, כיון דמזיק בלחוד הוא דקא עביד מעשה חייב, דאיבעי לאיזדהורי כדאמרינן לקמן (דף מח:), שניהם ברשות הזיקו זה את זה חייבין.

(ה) מתני', היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון נשברה חבית בקורה חייב. כתבו בקול הרמ"ז והלחם אבירים (ד"ה ואם עמד), דאין ללמוד האי דינא מרישא דמתניתין כשהיה בעל קורה ראשון. דהא כתבו תוס' לעיל (כו:)

הוי בור, אלא דעדיף ממנו, וחייב נמי משום שורו לענין כלים. אבל היכא דאי אפשר לחייבו משום שורו, כגון בור ברשותו, חייב על כרחך משום בור ופטור על הכלים, ונשאר בצריך עיון גדול.

(יא) רש"י ד"ה תרגמה, לברייתא דלעיל וכו' ולעולם מלתיה דרבא וכו' גופו דראשון ושני הוה כמזיקין בידיהם. אמנם הרמב"ם (פ"ג מנזקי ממון ה"י) כתב, דהראשון חייב בנזקי "גופו" של שני, בין שהזיק בגופו של ראשון המוטל, בין שהזיק במשא. ופירש המגיד משנה (שם), דדוקא בשהזיק גופו, אבל בשהזיק ממנו אפילו בגוף הראשון פטור, שלא מצינו בור שחייב בו את הכלים. וכן כתב הרמב"ן (טו. בדפי הרי"ף), דמסקנת רבא כרבנן דנתקל לאו פושע הוא, ואפילו הכי הראשון חייב משום שאינו מפקיר, הלכך היה לו לסלק ממנו, והוה ליה בין הוא ובין ממנו בור. ושני חייב על נזקי עצמו שהיה לו לעמוד ולא עמד, ונעשה בור. ושני פטור על נזקי ממנו שלו, משום דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה, לא באונס ולא ברצון, אלא מחמת הראשון נפל והוא הכורה, ואינו מוטל עלי לסלק. ודמי לאבנו וסכינו ומשאו שהצניעם בביתו, ובא אחר והניחם ברשות הרבים והזיקו, דהשני חייב ולא הבעלים אף על פי שהיה לו לסלקם.

(יב) בתוה"ד, וא"נ לא אפקריה שורו הוא וטפח באפיה שהרי אנוס הוא. הקשה הרש"ש, כיון דהיה לו לעמוד, הוה ליה כמו נפרצה ביום דחייב אפילו אחר נעילה כראוי, ובכותל בריא. ותירץ הברכת שמואל (סימן א), דעיקר חיוב שור הוא בבעלי חיים. וכמו שכתב הרמב"ם (פ"א מנזקי ממון ה"א), כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם וכו'. והא דסבר רב דממונו דלא אפקריה הוי שור, היינו דוקא בצירוף הפשיעה שפשע בממונו, דעל ידי הפשיעה נכנס בדיון ממנו ששמירתן עליך. מה שאין כן בשורו ממש אין צריך פשיעה, אלא עיקר החיוב מצד שממונו הזיק. הלכך, בשור אף שיצא באונס, מכל מקום כיון שיכול לשמור חייב בנזקיו. אבל אבנו וסכינו ומשאו, כיון דליכא פשיעה אינו חייב בנזקיהן מחמת דהוי ליה לסלקן.

(יג) שם, ביאר האבי עזרי (פ"ג מנזקי ממון ה"ט), דהטעם דאינו חייב מדין בור, אף דמבואר לעיל (כט:). דמתכוין לזכות בחרסין חייב, אף על גב שהנפילה היתה באונס, וכדביארו התוס' (שם) ד"ה פליגי, דכיון דהבור שלו חייב אפילו שלא עשה את הכרייה. משום, דרש"י סבר כשיטת הרמב"ן (הובא לעיל אות יא), דפליגי אתוס', וסובר דאם אדם הניח אבנו ברשות הרבים בעל האבן פטור, ודווקא התם שהיה הראשון שנתקל חשיב בעל הבור, אף שנתקל באונס. אבל הכא, כיון שנתקל על ידי הראשון חשיב כאילו הראשון כרה את הבור.

(יד) גמ', מחמת ראשון היכי נפיל. הקשה בחידושי הפלאה, אמאי לא משנינן דאיירינן בגוונא שלא היה לשני פנאי לעמוד, ואם כן כל החיוב על הראשון. ותירץ, דהראשון פטור ממה שהשני הזיק את השלישי, משום דהוה ליה כנתקל בבור ונפל אחרי הבור. ועוד תירץ, משום דהוה ליה גורם דגורם.

(טו) מתני', נשברה כדו. כתב המאירי, דאין כאן תורת בור כלל, שאין כאן תקלה ברשות הרבים, [וכן כתב הנמוקי יוסף (טו: מדפי הרי"ף)], וחזר הענין לנזקי אדם, דבכהאי גוונא הדבר תלוי בפשיעת הניזק, דבעל הקורה המזיק פטור כיון שלשניהם רשות להלך, והיה על בעל החבית להזהר שלא לפגוע בו. וכתב עוד, דאפילו היתה הקורה מחוקת כל רחב רשות הרבים כגון שהיה ארכה הולך כנגד הרוחב, מכל מקום היה לו להוריד חביתו לארץ. והיום של שלמה (סימן כ), כתב, דכל שכן אם עמד בעל קורה, ובעל חבית פגע בו דפטור.

(טז) רש"י ד"ה היה בעל קורה, שזה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת, וכן ביאר

דהבעלים גופייהו הרביצוה בידיה והרי עשו את הבור. ובתוס' תלמוד ר"ת כתב, דלא שייך לפטור הכא מדין "איש בור ולא שור בור", כיון שהוא בור שלו ולא של השור, משום שלא שמר בהמתו והזיקה, והוי כמו אבנו סכיננו ומשאו. והיכא פטר מדין "איש בור ולא שור בור". בגוונא דאין הבהמה מזיקה בגופה, אלא מביאה תקלה וניזוקין בה, והחזון איש (ב"ק סימן א' סק"ב) דדין איש בור ולא שור בור, היינו שאינו מתחייב על מעשה שורו שעשה בור, אלא מי שלא שמר ממונו ובא שור והוציאו לרשות הרבים ועשאו בור, חייב, כדאינתא לעיל (יט). גבי דליל, שאין החיוב על מעשה השור, אלא מפני שלא שמר ממונו ונעשה בור. ולא גרע בור שנעשה על ידי שור, מבור שנעשה על ידי רוח מצויה, כאבנו וסכיננו שנפלו ברוח מהגג. והכא נמי כיון שהשור שלו, חייב מדין בור, שאין חיובו מחמת ששורו עשה בור, אלא מחמת ששורו נעשה בור.

יב) שם, כתב הברכת שמואל (סימן טז, ו) בשם הגר"ח, דאין לחייב הבהמה מדין שור, דאיש שור ולא שור שור, ודווקא באדם שעמד ברשות הרבים אמרינן דאף דעצם המעשה דמיא לבור, מכל מקום כיון שפשע בעמידתו הוי אדם המזיק. אבל בהמה שרבעה כיון שמצד עצם ההיזק יש לה דין בור, ליכא למימר דעל ידי פשיעתה חייב הבעלים מדין שור. ועיין עוד באבן האזל (פ"ב מנוקי ממון ה"כ ד"ה לכן).

יג) תוס' ד"ה דרמיא כשלדא, בתוה"ד, והתם לא מיירי כשלדא וכו'. כתב התורת חיים (לעיל לא.), דאינה ראייה, דודאי הסוגיא דלעיל לא מוקי כשלדא אלא ההיא דאם מחמת הראשון נפלו כולם, משום דלא סבירא ליה להא דריש לקיש. אבל ריש לקיש מוקי למתניתין דקדרין נמי כשלדא. (ועיין לעיל לא.) אות ב'.

יד) בא"ד, בתוה"ד, וי"ל כשנפל אין רואהו וכו'. הקשה המהרש"א, דלפי מה שכתבו התוס' לעיל בד"ה ואם, דיש לאחרון ללכת בתחילת הילוכו באיך גיסא, קשה, דהכא בתחילת הילוכו הוה ליה למיזל באיך גיסא. ותיירך, דודאי לעיל לענין חבית לגבי קורה, כיון שקרוב לדאי לישבר על ידי עמידת הראשון, פשע השני בתחילת הילוכו, דהוה ליה למיזל באיך גיסא. אבל קדרין שהולכין בזה אחר זה, אין השני משבר קדרותיו בעמידת הראשון, אלא על ידי נפילת הראשון, ומשום הכי לא בעי למיזל באיך גיסא בתחילת הילוכו, דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שיפול, וכשנפל נמי לא הוה ליה למיזל באיך גיסא, דאו אינו רואהו.

טו) גמ', מפני שרץ ברשות. כתב הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף) בשם הרמ"ה, דהא דפטרי בערב שבת, הני מילי היכא דאיכא למימר דרץ לצורכי שבת, ואפילו בסתמא, לצורכי שבת דיינינן ליה, דזיל בתר רובא. וברייתא דקתני סתמא פטור, הכי משמע. ואפילו לא נקט מידי בדידה, דהא בעי למימר עשרתן ערבתן, או לרחוץ פניו ידיו ורגליו, או לשנות כסותו. אבל אם ברור לנו דאינו רץ אלא לשאר צרכיו, דלא שייך בהם צרכי שבת, כבחול דמי, וחייב. והרמב"ם (פ"ו מחובל ומזיק ה"ט) כתב, כדי שלא תיכנס השבת והוא אינו פנוי. וכתבו התוס' יום טוב, והפרישה (שעח סק"ח), דלפי זה גם אם רץ לצרכיו הוי ברשות. ובחידושי רבי מאיר שמחה כתב, דכיון דבערב שבת בין השמשות יש לו רשות לרוץ, אף אי רץ לצורכו ושלא לצורך מצוה פטור, דהא אין הניזק יודע אי רץ לדבר הרשות או לדבר מצוה, והוי ליה ליהרהר. וכתב, דהרמ"ה אזיל לשיטתו דהכא מיירי בהיזק זה את זה, ולכך אם רץ לדבר הרשות חייב, ואף דהניזק הוי ליה להיזהר, מכל מקום הרי הרץ הזיקו שלא ברשות ומאן יהיב ליה רשות לדחפו. והבן יהוידע כתב, דהוא הדין לכל מצוה, מצוה לרוץ.

ד"ה אמאי, דיותר צריך האדם להיזהר שלא יזיק משלא יזוק, והא ניחא כשבעל הקורה ראשון ועמד דחייב, משום דאין לניזק שהוא בעל החבית להזהר שלא יזוק. אבל כשבעל החבית ראשון ועמד, הוה אמינא דלחייב בעל הקורה, דהוי ליה להזהר שלא יזיק. קא משמע לן.

ו) מתני', ואם עמד וכו'. עיין תוס' לעיל (כו:): **ד"ה ושמואל,** דהטעם דפטור משום דעמידת בעל החבית חשיב כאונס גמור, ולכך, אף שבעל הקורה חשיב אדם המזיק, פטור דאדם המזיק באונס פטור. והשיטה מקובצת בשם הריב"א כתב (בד"ה תרוויהו), דהעמידה מיהרה הנוק לבא שאם היה מהלך לא הגיעו בעל הקורה, אבל ברישא שהם באים זה כנגד זה העמידה מרחקת ההיזק לבא ואין לפטור בעל הקורה בעמידה הזאת. [עיין שם דבהכי יישב קושיית תוס' ד"ה תרוויהו]. והנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף) כתב, דבעל הקורה פטור משום שהניזק שהוא בעל החבית שינה, שעמד. והוה ליה אחד ברשות ואחד שלא ברשות, דאפילו הזיקו זה את זה מי שברשות פטור, ומי שלא ברשות חייב.

ז) מתני', אם אמר לבעל קורה עמוד חייב. ביאר הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף), דהא אזהריה, וקיימא לן, דכל היכא דידע ביה, אפילו אזיקה ההוא דברשות להוה דשלא ברשות, חייב, דגבי אדם לא אמרינן כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור. אבל כי לא אזהריה, בין שעמד בעל החבית לכתף או לפוש בעל הקורה פטור, דכיון דאין דרכו של אדם להתבונן בדרכים לא ידע ביה דעמד כלל, וכל שכן דלא ידע אי עמד לכתף או לפוש. אבל הרמב"ם (פ"ו מחובל ומזיק ה"ח) כתב, דדווקא אי עמד לפוש פטור כיון שפשע בעמידתו. ועיין בחידושי רבי מאיר שמחה.

ח) גמ', המזיק את אשתו בתשמיש המטה וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם המאירי, דהיזק שהיה אפשר לו להישמר ממנו, חייב בארבעה דברים, ואם מתה גולה על ידה. ויש אומרים, דמאחר דהוא שוגג אינו חייב אלא בנזק, והשאר אין להם מקום אלא במזיד או קרוב למזיד.

ט) גמ', כיון דברשות קעביד פטור או דלמא איבעי ליה לעיוני וכו' איהו מעשה קעביד. בקהלות יעקב (סי' כב) הביא שהקשה המחנה אפרים (נזקי ממון סי' ה'), מאי שנא מטבח אומן דאמרינן דכיון דעביד ברשות פטור. ותיירך, דכיון דאית ליה הנאה הווי כשומר שכו. ודייק הקהלות יעקב דהיינו דסבר דחייבו לא מדין מזיק, אלא מדין שומר, והקשה, הא הווי שמירה בבעלים, ומשום הכי יפטר. (ועיין שם מה שהקשה עוד). ועל כן פירש דהא דמתעסק ברשות פטור מדין אדם המזיק, היינו דוקא היכא דלא פשע. אבל היכא דפשע, משום דאבעי ליה לעיוני, אינו מתעסק ברשות.

י) גמ', אמר רבא ק"ו ומה יער וכו'. ביאר הלחם אבירים, דמבואר מדברי רב הונא דיש להביא ראייה ממתניתין לגבי המזיק בתשמיש המטה, וכמו דבמתניתין מזיק ברשות פטור הוא הדין במזיק בתשמיש המיטה. ועל ראייתו של רבא מיער כתב, שהחילוק לדעת רב הונא בין יער ובין חבית וקורה ומזיק את אשתו, דיער אף שהוא ברשות, הוא עשה את מעשה ההיזק לבדו. מה שאין כן בחבית וקורה ובמזיק את אשתו, שעשו את המעשה יחדיו, סבר רב הונא שיש לפוטרו.

יא) גמ', אלא מקשה נמי קשיא. הקשה החשק שלמה בשם רבי יעקב באריט, מאי קשיא הא קיימא לן ד"כי יכרה איש בור" ולא שור בור, והכא השור חפר את הבור דהיינו, שהרביצה היא שגרמה שהבהמה תהא ניזוקת על ידה, מה שאין כן במתניתין דהוי אדם המזיק. וכתב, דדוחק לומר דמיירי דהבעלים ידעו והיה להם להעמידה ולא העמידוה, וכמו בבור דהוה למלווי ולא מלייה כמאן דכרייה דמי, מדלא כתבו כן הפוסקים. ותיירך בדוחק,

דף לב ע"ב

טז) גמ', בואו ונצא לקראת כלה מלכתא. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דרבי חנינא אמר בערב שבת קודם כניסתה "בואו ונצא לקראת כלה", דרך החתן לצאת לקראת הכלה בהכנסה לחופה. אבל רבי ינאי לא אמר בואו ונצא לקראתה, אלא עמד במקומו, והיינו דבכניסתה אמר בואי כלה, שהכלה תבא אליו כדרך הכלה אחר כניסתה לחופה, שתבא מבית אביה לבית בעלה. וכן כפל הענין, "בואי כלה בואי כלה", דרוצה לומר, בואי כלה לחופה, וחלאחר מיכן בואי כלה לבית בעלך.

יז) גמ', שם. כתב הבן יהודע בשם האריז"ל, דמהכא מוכח דצריך לצאת חוץ לעיר, לשדה שהיא חוץ לבתים.

יח) מתני', המבקע וכו' חייב. כתב הרמב"ם (פ"א מחובל ומזיק הי"ז), דחייב בד' דברים ופטור מבושת. והקשה האבי עזרי (פי"ד מנזקי ממון הט"ו), מאי שנא מאשו משום חציו דחייב הרמב"ם (פי"ד מנזקי ממון הט"ו) אף בבושת. ותיריך, דהמבקע פטור מבושת, דחיובו משום שפשע ובשעה שהזיק לא היה כוונתו להזיק, ולא כוונה לבייש. אבל אדם המזיק בגופו, או על ידי חציו מחוייב על מעשה ההזיק, במה שנעשה לבסוף, ולא אמרינן דלבסוף בשעת ההזיק אנוס הוא. וכן באש דהווי כאילו עשה הנזק בתחילה, ומאחר דאפשר היה שילך ויזיק האדם, הרי זה כמו נתכוין להזיק, והוא בגדר פסיק רישא, וחייב על הבושת.

יט) תוס' ד"ה זה, בתוה"ד, וא"ת שלא ברשות אמאי פטור וכו'. הקשה החשק שלמה, דמאי קושיא, הא התם רב פפא הוא דאמר כן משמיה דרבא דחייב, ואם כן יש לומר דרב פפא אזיל לשיטתיה דמתני ליה ארישא, וסבירא ליה דגם בשלא ברשות חייב בד' דברים. ותיריך, דכוונת התוס' להקשות, דהא התם לא מצינו כלל פלוגתא בהא אליבא דרבא, ואילו הכא סבירא לכתמא דגמרא אליבא דרבא, דפטור מד' דברים בכנסה שלא ברשות.

כ) גמ', דטעה דיינא גופיה. כתב הרמב"ם (פט"ז מסנהדרין הי"ב), דאם הוסיף רצועה אחת על האומד ומת, החזן גולה. ופירשו המאירי, דמייירי בטעה דיינא גופיה כדאיתא בסוגיין, והרמב"ם לא ראה צורך לכתוב זאת במפורש. אמנם המלא הרועים כתב, דלהרמב"ם אין צריך לומר דטעה דיינא גופיה, כיון דסבירא ליה כאיכא דאמרי דשמעתין, דבסיפא כיון דברשות חייב גלות, אף דלכאורה קרוב למוזד, והיינו משום דסבירא להו דלא הוי שוגג קרוב למוזד, ואם כן בהוסיף רצועה נמי חייב, אף בדלא טעה דיינא. ועוד, דבמקומה במכות (כב:), סתים לה, ולא מוקי לה בדטעה במנינא. משמע דסבירא להו כלישנא בתרא דסוגיין, דלא חשיב קרוב למוזד.

כא) גמ', שם. כתב הקצות החושן (סימן שמ"ח סק"ד), דמסוגיין מוכח דאין שליח לדבר עבירה אפילו כשהשליח שוגג. דאי נימא דהיכא דהשליח לא ידע, שלוחו כמותו אפילו לדבר עבירה, כדכתבו התוס' בקידושין (מב: ד"ה אמאי, אם כן שליח בית דין אמאי גולה, כיון דאינו אלא שליח בית דין, ואף על גב דהמשלח נמי לא ידע. אלא ודאי דאפילו בשוגג נמי אין שליח לדבר עבירה. והפרי יצחק (ח"ב סימן סו) תירץ בשם רבו ז"ל, דאחר שפסקו בית דין שחייב מלקות, מוטל החיוב להלקותו על כל ישראל, ואם כן החזן אין השליח מלקה בשליחות בית דין. וכן כתב הדבר אברהם (ח"א סימן כ אות יב). עוד תירצו, דאי אפשר לחייב הבית דין גלות, משום דהוי כהכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות דפטורין ממיתה והוא הדין מגלות. ועיין במהר"ץ חיות.

כב) גמ', אמר רב פפא לא צריכא לא אלא באשפה וכו'. כתבו התוס' במכות (ח). ד"ה לא, דמהשתא לא בעינן לאוקמא בסותר, דהוא הדין בזורק ממש.

כג) תוס' ד"ה חייב, בתוה"ד, וקשה לריב"א וכו'. הרא"ש בשיטה מקובצת תירץ בשם ריב"א, דמייירי בשלא ראהו. אבל הקשה, דאם כן אמאי חייב בארבעה דברים, הא אמרינן לקמן (מו). דאם נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיקו בעל הבית בדלא ידע ליה פטור, ומתניתין דהמבקע עצים נמי משמע, דדוקא ברשות הרבים חייב אבל ברשות עצמו פטור. ותיריך, דיש לחלק בין אומן לאדם אחר, דכיון דבני אדם רגילין ליכנס לביתו מחמת אומנותו, יש לו להזהר טפי.

כד) גמ', אי הכי אחר נמי. הקשה בתוס' רבינו פרץ, דלימא הכי נמי, דברייתא נמי באחר ובמסרה בו לצאת, ולא קשיא מידי אההיא דלעיל. ותיריך, דאסוגיא דתלמודא פריך, דאוקמינן בשוליא דנגרי, דמאי דוחקיה לאוקמי בשוליא, אפילו באחר נמי.

דף לג ע"א

א) גמ' פועלים וכו' ומת פטור. כתב הנמוקי יוסף דפטור היינו מכופר אבל השור חייב סקילה כדאיתא לעיל (כג:).

ב) גמ', לא צריכא בגברא דשכיח ולא שכיח וקרי אבבא וכו'. ובתוספות רבינו פרץ פירש, דבתרתי פליגי, והכי קאמר, "לא צריכא בגברא דשכיח ולא שכיח, אי נמי דשכיח בשוקא וקרי אבבא ואמר אין וכו'". ולפי זה תירץ קושית התוס' ד"ה תניא כמ"ד, דהקשו דלמא הברייתא מייירי בשכיח. משום דמיייתי ראייה לאי נמי דמייירי דשכיח בשוקא.

ג) [תוס' ד"ה אי דשכיח בשוקא, בסוה"ד, יש להם רשות ליכנס שלא ילך לו. לכאורה לשונם צריך עיון, דמשמע שיכולים ליכנס ללא שאלת רשות. ואם כן קשיא, דמלשון הגמ' משמע, דאיירינן בגוונא דקאי מחוץ לבית ושאל לו, והסתפקו מה כוונתו בשאמר הן. אבל מהיכי תיתי להתירו להכנס ללא שאילת רשות. (י.ו.) אמנם יעויין בנמוקי יוסף (טו: מדפי הרי"ף) שכתב בשם הרמ"ה דבגוונא שאינו יכול למצא הבעל הבית מחוץ לביתו, איתא להדיא בבא מציעא (קטו). דמותר לו להכנס למשכנו אף ללא קבלת רשותו. אלא דסוגיין איירא בגוונא שיכול למצוא אותו מחוץ לביתו. ואם כן יש לבאר דתוס' דידן ביארו ההווה אמינא, דהוא רוכל המחזור בעיירות, ואם כן מעיקר הדין יכולים להכנס ללא בקשת רשות. אך לאוקימתא דאיירינן בגוונא דשכיח ולא שכיח, דבעי לשאול רשותו אי הוא בביתו.]

ד) מתני', שני שוורין וכו'. כתב הרא"ש (סימן יג), דמייירי שהתחילו בב"א, או חבל השני גם בראשון לאחר זמן. אבל אם האחד התחיל, המתחיל משלם חצי נזק והשני פטור, דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור. ואפילו לרבא דמחייב בבעטה מהלכת ברבוצה, הכא פטור, משום דהתם אמר ליה נהי דאית לך רשות לסגויי עלי, אבל לבעוטי בי לית לך רשותא. אבל הכא יש רשות לשני לחבול, כיון דהתחיל לחבול בו. וכן ב' אנשים שחבלו, נמי מייירי שהתחילו כאחת או אחר זמן, אבל אם התחיל האחד השני פטור. ומיהו כתב, דאם היה יכול להציל עצמו בחבלה מועטת וחבל בו הרבה חייב, אבל בשוורים לא אמרינן הכי, אלא השני פטור בכל מה שחבל בראשון.

ה) מתני', משלמין במותר חצי נזק. כתב הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף), דמשלמין במותר חצי נזק, דוקא במאי דיכלי לאשתלומי מהדדי, כגון אם שור תם שוה מאתיים שנגח לשור תם שוה מאה והכחישו שמונים, וחזר האחרון והכחישו לראשון מאה. אם נאמר דנוציא ארבעים שהם חצי הנזק שחייב הראשון, כנגד ארבעים מהחצי הנזק שחייב האחרון, ויגבה הראשון מן האחרון עשרה מותר חצי נזק, לקתה מדת הדין. שהרי האחרון בשעה שהכחישו לראשון מאה, אינו שווה אלא עשרים, דאין לו לראשון להשתלם

נגיחה כתבו, דסמכו על היתור דנגיחה, בקרא ד"או בן יגח או בת יגח".

(ז) **תוס' ד"ה ורבנן**, וא"ת לרבנן וכו'. **ובשיטה מקובצת** תירץ בשם הרא"ש, דאיצטריך, דלא תימא למאן דאמר פלגא נוקא ממונא, דהא דחס רחמנא עליה, כשהזיק שור, אבל כשהזיק אדם לא חס. ולמאן דאמר פלגא דנוקא קנסא סלקא דעתך אמינא, דכיון דהוא משונה כל כך דנגח אדם דאית ליה מזל, נפקא ליה מחזקת שימור.

(יא) **תוס' ד"ה הוה אמינא, בתוה"ד**, אי מק"ו דאדם שאין משלם כופר מה לאדם שמשלם צער. הקשה **המהרש"א**, הא האי קל וחומר מאדם שאין משלם כופר וכו' איתא **לעיל** (כו.), וכתבו **התוס'** (שם) **ד"ה אינו דין**, דליכא למיפרך מה לאדם שכן מועד מתחילתו, משום דנוקי אדם מנוקי אדם יליף, ומהאי טעמא ליכא נמי למיפרך הך פירכא, מה לאדם שמשלם צער.

(יב) **גמ', יושם השור**, כתבו **התוס' ד"ה הקדישו**, דיכול נמי לסלקו בזווי. וכן כתב **השיטה מקובצת** בשם הרא"ש, דכן משמעות **רש"י ד"ה יושם השור, בתוה"ד**, ויתן לו המזיק דמי השור וכו'. וכן משמעות לשון הגמ' "זווי הוא דמסיק ביה". אמנם בשם **ריב"א** כתב, דלרבי ישמעאל נמי, אם אינו שוה אלא כשיעור חצי נוק, אינו יכול לסלקו. אבל בשוה יותר שצריך למכרו לאחר, כשאין המזיק רוצה בשותפותו, מסתבר טפי שנכוף את הניזק למכור חלקו למזיק וישאר השור בחזקת בעליו. והקשה בשם ר"י, כיון דקרא ד"וחצו את כספו וגם את המת יחצון" מיירי בשוה יותר, והתם מודה ריב"א שיכול לסלקו, מהיכי תיתי דלא יוכל לסלקו כשאינו שוה אלא חצי נוק. ומשום הכי, דעת ר"י, דאינו יכול לסלקו כלל, ואותה חלטה שעושה רבי עקיבא כשמת הניזק, עושה רבי ישמעאל בשעת ביאתן לדין. ועיין באות הבאה.

(יג) **בא"ד**, שם. עיין באות הקודמת. הקשה **בתוס' רבינו פרץ**, לשיטת **ריב"א**, מאי קאמר בגמרא "מתניתין מני רבי עקיבא היא", והא רבי ישמעאל נמי מודה דנטול השור, כגון שאינו שוה אלא חצי נוק. ותירץ, משום דמדקתני במתניתין "נטול השור", משמע מיד, קודם לפני העמדה בבית דין, והוא דוקא לרבי עקיבא דאמר יחלט השור.

(יד) **גמ', הקדישו ניזק איכא בינייהו. בשיטה מקובצת** הביא דהקשו הרא"ש ו**הרמ"ה**, הא מדאמר רבי יוחנן גול ולא נתיימשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו, חזינן, דהנגול דהוא שלו ולא נתיימש ממנו, אינו יכול להקדיש לפי שאינו ברשותו, ואם כן הניזק שמעולם לא בא לרשותו היאך יכול להקדישו. ותירץ, דלרבי עקיבא, לאחר שגבאו ובא לרשותו ולא קבל הדמים, אנו רואין כאילו מעיקרא כשהקדישו היה כבר ברשותו. והכי נמי גבי גול, אם הקדישו הנגול, ואחר שהעמיד הגולן בדין הוציא הגזילה מידו, קדוש. והא דאמר רבי יוחנן דאינו קדוש, היינו דוקא היכא דלא הוציאו בבית דין. וכתב **הדברי יחזקאל** (סימן נד אות ו), דמדברי **התוס' בד"ה איכא משמע** דלא כדבריהם, דכתבו, דבגבה את השור אף לרבי ישמעאל קדוש למפרע, ולרבי עקיבא אף בדלא גבה את השור קדוש מהשתא. ולדבריהם הדרא קושית הרא"ש לדוכתה. וכתב, דתוס' סברי דבכהאי גוונא לא מיקרי אינו ברשותו, משום דחשיב כפקדון ביד המזיק, שהרי קודם העמדה בדין אינו נעשה עליו גולן, דברשות בית דין קא משתמש, ואין עליו חיוב למוסרו לניזק. **ובכפני יהושע** (בעמוד ב ד"ה **בגמרא שחטו**), נמי כתב, דהכא אינו מקרי אינו ברשותו. ועיין עוד בשו"ת **הגרע"א** (ח"ו סימן י), **ובזרע אברהם** (לופטביר ח"ב סימן לו), דהוכיחו דהראשונים פליגי על דברי הרא"ש.

דף לג ע"ב

(טו) **גמ', והתניא מכרו מכור חוזר וגובהו וכו'**. כתב הרא"ש (פ"א סימן ט"ז),

אלא מגופו. והראשון שהכחישו לאחרון שמונים לאחר שהזיק עדיין שווה מאה, והאחרון יכול להשתלם ממנו חצי נזקו שהוא ארבעים. לפיכך הדין הוא, שנוציא עשרים כנגד עשרים שהוא חצי נזקו להו לאשתלומי מהדדי, ויגבה האחרון מן הראשון עשרים שהוא מותר הארבעים דהיינו חצי נזקו, וראשון דמותר חצי נזקו שלושים, אין לו להשתלם מן האחרון כלום, כיון דאינו שווה כל כך. נמצא דלפעמים מי שנזקו מועט גובה יותר מחברו שנזקו מרובה. ועיין באות הבאה.

(ו) **מתני', שם**. עיין באות הקודמת. כתב **בתוס' הגרע"א** (פ"ג מ"ח אות ל"ו) דהא דכתב **הנמוקי יוסף** (באות הקודמת), דאם האחד אינו שווה כל כך אינו מנכה לו אלא מה שיוכל לגבות מגופו, היינו לשיטתו (עיין באות הבאה). דכתב גבי תם במועד, דמה שהזיק התם למועד אין מחשבין אלא חציו, וזהו רק מנכין ממזה שהזיק המועד אותו. ומשום הכי, מה שאינו יכול לגבות מגופו לא נחשב לו לנכות מהזיקו שהזיק אידך לו. אבל לדעת **הרא"ש** (עיין באות ב), דכל הנוק שהזיק התם למועד, חשבינן לנכות ממה שהזיק המועד לתם. והיינו דמשום שהתחילו יחד, אין כאן חבלה אלא במותר, ממילא אף מה שאינו יכול לגבות מגופו מנכין לו, דאין כאן חבלה אלא במותר, דבתחילה מעמידים נזק כנגד נזק והמותר הוא הנקרא חבלה.

(ז) **רש"י ד"ה מועד בתם משלם במותר**, אם הוא הזיק את התם יותר משהזיקו תם. כתב **הרא"ש** (סימן י"ג), דלא הוצרך רש"י לפרש מועד בתם וכו', כיון דכבר פירש **ברש"י ד"ה במותר** פירושו של במותר, אלא דקדק בלשונו **אם הוא הזיק יותר משהזיקו תם**, לומר לך, דהתם משלם נזק שלם בנגיחה זו. כגון, אם חבל מועד בתם חמשים, ותם במועד ארבעים, הדין נותן שישלם מועד לתם שלושים, קא משמע לן דאינו משלם אלא עשרה, שהוא היותר על מה שהזיקו תם. וסברתו, דכיון דהתחילו כאחת, אין כאן חבלה אלא המותר. והוסיף, דלשון "מותר" משמע כפירוש רש"י, דמשמע דא"מותר" חבלה קאי, ולא אמותר חיוב התשלומין. אמנם כתב (שם), **דהתוס' ד"ה שני שוורים** דכתבו דכולה מתניתין שאין צריכה היא, פליגי. ועיין באות הבאה, ובאותיות הקודמות.

(ח) **נתוס' ד"ה שני שוורים**, תימא וכו' וי"ל דלר' עקיבא אצטריך וכו'. עיין באות הקודמת מה שכתב הרא"ש דפליגי ארש"י. ולכאורה כוונתו דסברי דהוא דין מותר תשלומין. אמנם לכאורה לפי מה שתירצו, דנתחדש לרבי עקיבא דלא אמרינן דאם הקדישו כל אחד חלקו, שיחול, לכאורה היינו משום דהווי מותר חבלה, ולא תשלומין. (ח.ו.) ואולי יש לומר דהרא"ש לא ראה תירוצם של תוס' דהא כתב דפירושו, דמשנה שאינה צריכה היא. (א.ד.ב.) אמנם עיין בתוס' **רבינו פרץ** הוסיף מכתב יד אדברי התוס', "ויש לומר דאתא לאשמעינן, דאף קודם העמדה בדין לא מחייב זה בזה אלא המותר, ונפקא מינא לרבי עקיבא וכו'". ולכאורה מובן מדבריהם, דאף לתוס' דסברי דאיירינן בדין מותר תשלומין, לרבי עקיבא נמי מה שנקבע ההחלטה בגוף השור, היינו לפי צורת התשלומין. ועל כן לאחר העמדה בדין כיון שכך נפסקו התשלומין הברר דההחלטה שאינה דין בפני עצמו, אלא נובעת מצורת התשלומין שקבעה התורה, לא היתה אלא על המותר. והחידוש, דאף אם הקדישו קודם העמדה בדין, קבע כן דין התשלומין. אבל בהא פליגי ארש"י דלרש"י היינו דווקא בגוונא שנגחו ביחד, אבל אי לאו הכי אין התשלום קובע את דין הגביה מגוף השור.]

(ט) **גמ', כמשפט שור בשור וכו'**. כתב **התוס' רי"ד**, דאף על גב דלעיל מיירי בשור שהמית אדם. קרא יתירא קדריש, דאיבעי ליה למיכתב כך יעשה לו, מאי כמשפט, למידרש כמשפט שור בשור וכו'. אמנם **התוס' לקמן** (מד.) ד"ה

הא דשחטו או נתן במתנה איירינן בגוונא דהבעלים עצמם עשו ההיזק. כגון, ראובן עשה שדהו אפותיקי לשמעון, ואמר לא יהא לך פרעון אלא מזו, דומיא דשור תם שמשלם מגופו, והלך הוא עצמו וחפר בו בורות שיחין ומערות, וכן השורף שטרותיו של חבירו לא עשה היזק אלא למלוה.

כ) גמ', שם. כתבו התוס' לקמן (עא:): **ד"ה וסבר לה כר"ש**, דלא מחייב משום דינא דגרמי אלא במחיצת הכרם שראוי לכל העולם וכדו'. והקשה הקצות החושן (סימן שפו סק"א), דלדבריהם היאך מוכח בסוגיין, דבעלמא מוזק שעבודו פטור, כיון דאפילו למאן דדאין דינא דגרמי אינו אלא בדבר הראוי לכל העולם, כגון שטר דכתבו תוס' (שם), משום דראוי למכור ולגבות בו. וכיון דקיימא לן דמוכר קנסיו לא עשה ולא כלום, אם כן, שחטו תם דאינו ראוי אלא לניזוק, הוה ליה כמו שור הנסקל דאין בו משום דינא דגרמי, כיון דאינו ראוי אלא לו. ותירץ העמודי אור (סימן קי"ב, יג), דשור תם אינו כשור הנסקל, כיון דממון גמור הוא, וראוי הוא ליהנות לכל העולם, ומה בכך שהניזק אינו יכול למוכרו. מה שאין כן בשור שנגמר דינו להריגה דהוי עפרא בעלמא, ולא שוי מידי, כי אם לשומר זה לפטור נפשו. ועיין עוד מה שתירץ **באבי עזרי** (פ"ו מחוברל ומזיק הי"א).

דף לד ע"א

א) גמ', ש"מ ב"ח מאוחר וכו'. הקשה בתוס' רבינו פרץ, תיקשי מסיפא דמועד, דקאמר קדמו בעלי חובות וגבוהו מה שעשו עשו, אף כי הזיק עד שלא חב, אלמא מה שגבה גבה. ותירץ, על פי פירוש ר"ח בכתובות (הובא בתוס' כתובות (צ). ד"ה שמע מינה), דאף למאן דאמר לא גבה, היינו דוקא בקרקעות, אבל במטלטלין דאינם משועבדים כל כך מודה דמה שגבה גבה. והכא נמי מיירי בתם דמשלם מגופו והוי כאילו עשאו אפותיקי, הלכך הוי כמו קרקעות. אבל סיפא גבי מועד דמשלם מן העליה, הוי השור כשאר מטלטלין, ולכך מה שגבה גבה.

ב) תוס' ד"ה אילו, וי"ל דלא קאמר אלא וכו'. אמנם הרמב"ם (פ"ח מנזקי ממון ה"ח) כתב, דאפילו אם השור היה של בעלי חובות מתחילה והזיק הרי זה גובה מגופו, ויקשה עליו קושית התוס'. ותירץ הגר"ח (סטנסיל סימן רל"א), דחוינן מהא דהזיק בבית שומר או אצל הגזלן, דגובין מגוף השור, אף דהשור של הבעלים והם לא התחייבו בהיזק. דכך הדין, דאם בעלים או שומר נתחייבו בהיזק, התשלומין מגוף השור. ובודאי דאם לא היה לשור בעלים כלל, ליכא מאן שיתחייב עבור ההיזק, ופטור, אבל אם יש מי שיתחייב, התשלומין הם מגוף השור ולא מבעל החיוב, ובעל השור יתבע מהמתחייב בעד שורו. וזהו ביאור הגמרא, אי הוי תורא דהזיק דידך, מינך הוי משתלימנא, ואף היכא שלא נתחייבת אלא אחר, מכל מקום התשלומין הם מגוף השור, וכן השתא שהמתחייב בהיזק הוא הלוה, וקדמת וגבית את השור, הרי הניזק משתלם מגוף השור. ועיין עוד בשו"ת אבני נזר (חושן משפט סימן קלג ד"ה וראיה).

ג) גמ', שאלמלא וכו'. עיין מה שפירשו רש"י ד"ה שאלמלא בפירוש הראשון, וכן תוס' בד"ה שאלמלא, ועיין מה שהבאנו בשם החזון איש לקמן עמוד ב' אות יא.

ד) תוס' ד"ה שאלמלא, בסוה"ד, דאטו אם נגח שור קטן הייתי סבור שישלם דמי שור גדול. הקשה בתשו' דברי מלכיאול (ח"ג סי' קע"ה). מאי שנא מדלקמן (נט). אכלה פנים או בוסר רואים אותם כאלו ענבים עומדות ליבצר.

ה) גמ', קנא דתורף קבירא ביה. הקשה השיטה מקובצת בשם מהר"י כ"ץ, לרבי יוחנן דאמר לעיל (כב). דהיכא דאנחה אנוחי לגחלת, דעל הגדיש

דרבנן לא פליגי עליה דרבי יהודה אלא בשור שהמית אדם, אבל בשור שהמית שור דהיינו לענין תשלומין, מודו ליה דנגח ואחר כך הפקיר פטור. והקשה בתוס' הגרע"א (פ"ד מ"ז), מסוגיין, דבתם חוזר וגובהו, והא כיון דמכרו פקע החיוב, דבעינן דהנגיחה והעמדה בדין יהיו בבעלים אחד, כמו שכתב רש"י לעיל (יג): **ד"ה למעוטי נגח.** ותירץ, דהרא"ש אינו סובר כן, אלא ממעט רק הקדיש והפקיר, דאין לו בעלים כלל, אבל לא בעינן דוקא בבעלים אחד. אמנם הקשה, מדאמרינן בסוגיין הקדישו מוקדש משום דרבי אבא, הא בהקדישו פקע החוב כיון דליכא בעלים בשעת העמדה בדין, ונשאר בצריך עיון. ותירץ הרש"ש, דהכא דמיירי בתם, אפילו לרבי ישמעאל כיון דמשועבד לניזק לאו כל כמיניה למכרו לגמרי או להקדישו. וכמו שכתבו התוס' בד"ה משום.

טז) רש"י ד"ה לרדיא, שאם חרש בו לוקח אינו נותן דמי החרישה לניזוק. כתב הרשב"א, דמשמע מרש"י, דלרבי עקיבא דאינו מכור, מעלה לוקח שכר לניזוק. והוא נסתפק בזה, כיון דלר' עקיבא אם מכרו מוזק כגזול הוא, דהניזוק שותף בו. והגזול שור וחורש בו אינו מעלה שכר לניזוק, דלאו אדעתא דשכירות נחת ביה, וכל הגזלנין משלמים כשעת הגזילה, כדאיתא לקמן (צו): גבי ההוא דגזל פדנא דתורי, ולוקח מגזלן כגזלן דאתי מיניה, דאיהו נמי לאו אדעתא דשכירות נחית, כדאיתא (שם). ועל כן נראה לו לפרש, דר' ישמעאל דאמר יושם השור, עד שיושם בבית דין ויחליטוהו לניזוק, הרי הוא של מוזק, ומי שלקחו ממנו רשאי לחרוש בו. אבל לר' עקיבא כיון שהוחלט השור שותפי ניהו, ואם מכרו מוזק אינו מכור ואין ללוקח לחרוש בו, ונבשיטה מקובצת גרס כאן בדברי הרשב"א, "ואם חרש נראה לי שכבר זכה בו". ובחדושי הרשב"א הגירסא, "כנ"ל שכבר זכה בו ניזוק".

יז) גמ', כיון דנגח קלא אית ליה דתורא נגחנא קרו ליה. כתב השיטה מקובצת בשם הרא"ה, דדוקא בשור תם, דמתוך שמעידין עליו בבית דין להעידו ומשתלם מגופו, יש לו קול איזה נגיחה עשה אם ראשונה, שניה או שלישית. ולמי עשאה, ואיזה שור הוא. מה שאין כן במועד, דנהי דאית ליה קלא דמועד הוא, אבל אין קול לנגיחותיו שעשה. אמנם המאירי כתב, דהוא הדין אם היה מועד שלא הוחלט השור ביד הניזק דהרי מן העליה משתלם. ועשאו בעליו אפותיקי ואחר כך מכרו, נראה מכאן שבעל חוב גובה ממנו, דכל שנגח יש לו קול.

יח) תוס' ד"ה משום, בתוה"ד, וקשה מכאן לר"ת וכו'. הקשה השיטה מקובצת בשם הגליון, מה שייך לרבי עקיבא שעבוד, הא סבר דהוחלט השור לניזוק, דהיינו שהוא של הניזק לגמרי. ותירץ, דדיבור התוס' כאן לא קאי אליבא דרבי עקיבא, אלא אלקמן אליבא דרבי ישמעאל, דאמר, אמר מר מכרו מכור לרדיא, דאילו לרבי עקיבא אינו מכור אפילו לרדיא. ובמכרו מוזק איירי, מדקאמר זאת אומרת המוזק שעבודו של חבירו פטור, דעל כרחך היינו המוזק.

יט) גמ', זאת אומרת המוזק שעבודו של חבירו פטור. הקשה הרא"ש בשיטה מקובצת בשם רבינו יהונתן מוירצבורג, אמאי לא מתחייב "מדרכי נתן" דאמר, הנושה בחבירו וחבירו בחבירו יכול המלוה להוציא מהלוה השני. דהרי החופר בקרקע חבירו בורות שיחין ומערות, חייב לפרוע לבעל הקרקע הפסדו, וכיון דחייב לו יתחייב לבעל חובו. ותירץ, דהיינו משום דלא מחייב רבי נתן אלא כגון ראובן שלוה משמעון, ושוב לוה שמעון מלוי, דבעידנא דהשתעבד שמעון ללוי נשתעבד לו גם ראובן, שהיה משועבד לשמעון משמעון, אבל אם שמעון לוה מלוי תחילה ושוב לוה ראובן משמעון, לא משתעבד ראובן ללוי. אמנם בשם הר"מ כתב, דלאו דיוקא הוא, דהכא

מאה ועשרים, אין משלם לו אלא ארבעים, דהא נתחייב לו מתחילה רק חמשים, ומנכה לו חצי השבח שהוא עשרה. אמנם הביא **דהרמב"ם** (פ"ז מנזקי ממון ה"י) **והשולחן ערוך** (ח"מ סימן ת"ג ס"ב) כתבו, דבכהאי גוונא, גבי מועד משלם לו תשעים, דגם במועד פלגי לשבח נבילה, ובתם כהאי גוונא משלם לו ארבעים וחמשה. והביא **דהים של שלמה** (סימן ל') כתב, דסברו, דאין הביאור דהמזיק זוכה בחצי השבח, אלא דחצי מהשבח מנכין משיעור ההיזק, כלומר דחצי השבח זוכה הניזק, וחצי השני מוסיפין על הנבילה וכאילו לא הוזקה בשיעור זה, ואם כן כיון שמתחילה היה הנזק מאה, ולאחר מיכן השביחה הנבילה בעשרים, מורידין חצי השבח משיעור הנזק, וכאילו היה הנזק תשעים, ומשלם שור תם ארבעים וחמש. ועיין לקמן אות יב.

יב) גמ', ומ"ס פלגא. כתב החזון איש (סי' יד אות ה בתחילת דבריו), דמזיק שקיל בשבח דוקא אי השבח נבילה נעשה מחמת שהוקרה מחמת שתחילה לא היו לה קופצים, ולאחר מיכן התרבו הקופצים ועלה ערכה. אבל אם נתיקרה מחמת שנתיקרו השוורים אפילו כשהם חיים, והריוח לא היה נבילה שהזוקה, אלא אם לא היה מזיקו היה מרויח טפי, הא אמרה הברייתא לעיל (עמוד א') שיכול הניזק לומר לו, אלמלא היזקו היה עומד על ח' מאות, ופירשו רש"י ותוס' דיהיב טעמא, אמאי לא יפטר המזיק בגוונא שהשביח לאחר ההיזק לד' מאות. ועל כרחק האי ברייתא אתיא דוקא כר' יהודה, דאי לר' מאיר אפילו אם לא התייקרו השוורים, שאינו יכול לומר לו אלמלא וכו' אין למזיק בשבח כלום. ואינו יכול לטעון לקבל בשבח. אמנם בסוף דבריו כתב, שאולי יש לומר דאף בגוונא שהתיקרו השוורים לר' יהודה אית ליה פלגא. ושאני הכא, דאיירינן שהתיקרה הנבילה והויא מלתא אחריתא ואפשר שתתיקר אף שלא יתיקרו השוורים, הלכך אינו יכול לומר שאלמלא וכו'.

יג) רש"י ד"ה אמרת וכי היכן מצינו מזיק נשכר, שאינו מפסיד כלום. הקשה **הפני יהושע**, דמלשון הגמרא "היכן מצינו מזיק נשכר", משמע, דהקפידא שלא יגיע למזיק ריווח, אבל במה שאינו מפסיד לא איכפת לן. וכן משמע מדקאמר "יכול שור שווה חמשה סלעים והנבילה שווה **חמשים זוז**", ולא קאמר והנבילה שווה **חמשה סלעים** כמו השור המזיק. ותיירך, דלא שייך כלל הוה אמינא שיהיה המזיק נשכר, דמהיכא תיתי, דמילתא דפשיטא שיוכל הניזק למחול על נזקו כדי שלא יפסיד. אלא הא דקאמר רבי יהודה, יכול שור שווה חמש סלעים וכו' יטול חצי החי וחצי המת, היינו, דהוה אמינא דכיון דלא שייך שיטול המזיק חצי המת, אם כן אין צריך ליתן לניזק כלום מן החי. ועלה משני שפיר, דאם כן מצינו מזיק שאינו נפסד, והתורה הקפידה שיפסיד, אלא על כרחק, דאף דלא שייך המזיק בחצי המת, צריך ליתן מן החי, דהיינו פחת שפחתה מיתה מחצין בחי.

יד) גמ', שור שווה ה' סלעים שנגח שור שווה ה' סלעים וכו'. כתב **הים של שלמה** (הובא לעיל אות ט), דסלקא דעתך דהמזיק זוכה בחצי הנבילה וממילא נוטל חצי השבח, ואם כן היכא שהנבילה השביחה יותר מההיזק, יקחנה המזיק. קא משמע לן קרא, דבעלים משלמין ואין בעלים נוטלין, ומהך קרא ילפינן דאין המזיק זוכה בחצי הנבילה, אלא דחצי משיעור השבח מורדין משיעור הנזק, וממילא לעולם לא ירויח המזיק כלום.

טו) רש"י ד"ה שלם ישלם, בתוה"ד, שני תשלומים כתב לך אחד לתם ואחד למועד לומר בעלים משלמין ואין בעלים נוטלין. פירש החזון איש (ב"ק סימן י"ד סק"ד), דלתם לא איצטריך, דהא כתיב "ומכרו את השור וגו'", אלא לאשמועינן דאין בעלים נוטלין. ודייק החזון איש (שם), דבמועד אין המזיק

משלם חצי נזק, אמאי לא מחייב נזק שלם, דלימא ליה גחלתך קבירא בגדיש. ותיירך, דדוקא בבהמה שייך האי טעמא, משום דבגדיש כשנשרף מעט מצי לסלוקי לגחלת, אבל כשנוגח אינו יכול ליקח המכה, משום הכי חייב לשלם.

ו) גמ', פחת שפחתו מיתה מחצין בחי. כתב **הפני יהושע**, דלשון **מחצין** לא קאי על החי, דהא זימנין דמשכחת לה שנוטל כל החי, אם אינו שוה אלא כשיעור חצי הנזק. אלא, דקאי על הפחת, דמה שעולה חצי הפחת משיעורין בכל החי. והא דכתיב "ומכרו את השור החי וחצו את כספו", דמשמע דהמזיק אינו נותן רק חצי שור המזיק. היינו משום דלרבי מאיר סתמא דקרא מיירי בשוורים השוין, ואיירי נמי שהנבילה אינה שווה כלום, דהכי סתמא דקרא כדכתיב "לכלב תשליכון אותו", ואם כן בזה אינו מקיים "וחצו את כספו". אמנם כדי שלא נטעה לומר דאף בשוורים דאינן שוין הדין כן, ולעולם ינתן לניזק חצי החי, לכך גילה הכתוב תיכף לאחר מיכן "וגם את המת יחצון", דהיינו כאילו אמר, דהא דכתיב "וחצו את כספו", היינו באופן שיגיע לחצי דמי הפחת של שור הניזק, לא פחות ולא יותר.

ז) רש"י ד"ה פחת נבילה, אם פחתו דמיה משעת מיתה עד שעת מכירה. כתב **המהרש"ל**, דלאו דווקא אלא שעת העמדה בדיון.

ח) תוס' ד"ה רבי מאיר, בתוה"ד, מ"מ האי קרא דהכא איצטריך וכו'. כתב **הרש"ש**, דלא כתבו כן אלא למסקנא, דאף רבי יהודה מודה דפחת נבילה דניזק הוה, מטעם דלא יהא תם חמור ממועד, ונפקא ליה מן "והמת יהיה לו" כדכתב רש"י (בעמוד ב') **ד"ה תם חמור ממועד.** אבל השתא לפירוקא דרבא, דלרבי יהודה פחת נבילה דמזיק הוה פלגא, על כרחק סבירא לן דלא ילפינן תם ממועד, וכסברת הגמרא **לעיל** (טו), ואם כן שפיר איצטריך לרבי מאיר קרא דהכא לפחת נבילה בתם.

ט) גמ', אם כן מצינו לרבי יהודה תם חמור ממועד. פירש **הרשב"א**, כלומר, שפחת נבילה במועד כולו לניזק, ואילו בתם פליג מזיק בהדי ניזק. אי נמי, דפעמים שהתם משלם יותר מן המועד, כגון שור שוה מאתיים שהזיק שור שוה מאתיים ופחתתו מיתה חמשים זוז, ופחתה הנבלה לאחר מכאן ואינה יפה אלא נ' זוז, נמצא שהמועד שמשלם כשעת הנזק אינו משלם אלא חמשים זוז, והתם משלם חצי מה שנפחתה הנבלה שהן ע"ה לחלקו. וכתב **בנחלת ישראל**, דאף דלכאורה יקשה ל"האי נמי", מהא דאמרינן **לעיל** (טו). דיש להקל במועד לענין פחת משום דמשלם נזק שלם, דהרי הכא אמרינן דמסברא מועד צריך להיות חמור מתם. נועיין באות הבאה מה שכתב השיטה מקובצת **לעיל** (שם). [להרשב"א אין כאן קושיא, דהא לדבריו אין קושיית הגמרא לענין קולא וחומרא, בין תם למועד, אלא דנמצא דתם משלם טפי ממועד.

י) גמ', שם. הקשה השיטה מקובצת **לעיל** (טו). בשם **מהר"י כ"ץ**, אי תם חמור ממועד בהא, יש להחמיר בקל ולהקל בחמור, ואין כן כל קל וחומר שבתורה. ותיירך, דסברא מיעוטה מסתלק לעשות צריכות, ותדע, דפחת נבלה לא אשכחן דוכתא אלא בהנך דמשלמי נזק שלם ומהיכא תיתי בתם אי הוה שייך למיפרך הכי. ועיין באות הקודמת.

דף לד ע"ב

יא) גמ', שבח נבילה איכא בינייהו וכו' ומר סבר פלגא. כתב **ר"ע מברטנורה** (פ"ג מ"ט), דחצי שבח נבילה דמזיק הוי, וכשבא לשלם לניזק דמי חצי נזקו, מנכה דמי חצי שבח שהשביחה הנבילה משעת מיתה עד שעת העמדה בדיון. וכתב **בתוס' הגרע"א** (שם אות ל"ח), דלפי זה, בנגח לשור שווה מאתיים והנבילה שווה מאה, ואחר כך התיקרה הנבילה ושווה בשעת העמדה בדיון

דף לה ע"א

א) תוס' ד"ה חובל (מעמוד הקודם), **בתוה"ד**, וי"ל דלא דמי דהכא צריך הוא לנטילת נשמה וכו'. כתב **הקהילות יעקב** (כתובות סימן ג' אות ב'), דבמלאכת חובל איכא תרי גווני צריכה לגופה, א. כשצריך החבלה בשביל תיקון הנחבל, דהוי צריכה לגופה. ב. כשהוא עושה בשביל הדם היוצא שנצרך לו, הא נמי מקרי צריכה לגופה.

ב) רש"י ד"ה ומנא ידעינן, בתוה"ד, דאי מסתמא אפילו מריה נמי מיחייב. **הכובע ישועה והקובץ ביאורים** (אות יח), דייקו ברש"י, דבספק קים ליה בדרכה מינייה חייב ממון. וביאר הקובץ ביאורים הטעם, דהמעשה מצד עצמו מחייבו ממון, אלא דאנו רוצים לפוטרו מחמת דמחויב מיתה, ואם כן בספק דהוא פטור ממיתה דהא ספק נפשות להקל, שוב חייב ממון בודאי. והביא שהקשה **הגר"ש שקאפ**, הא חזוין דגם חייבי מיתות שוגגין פטורין מממון, וצריך לומר דהיינו משום דמעשה הראוי לחייבו מיתה פוטרו מממון, אף שאין עליו חיוב מיתה. ולפי זה, גם בספק ליפטר, דהמוציא מחבירו עליו הראיה. ועיין נמי **בחדושי רבי שמעון שקאפ** (סימן ל). והקובץ ביאורים תירץ, דהא דחייבי מיתות שוגגין פטורין הוא, משום דמקשינן מכה אדם למכה בהמה, כשם שלא חלקת במכה בהמה כך לא תחלוק במכה אדם. אבל בספק, אדרבה נקיש להיפך, כשם שחלק במכה בהמה בין ספק לודאי דהא ספק פטור, כך תחלוק במכה אדם בין ספק לודאי. אמנם **השיטה מקובצת לקמן** (סא:), כתב בשם **הר"מ מסרקסטה**, גבי מדליק את הגדיש והיה שם עבד כפות ונשרף עימו דפטור, דהיכא דאין ידוע אם היה פטור מדין קים ליה בדרכה מינייה, אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה, ופטור. וכן כתב **המגן אברהם** (או"ח סימן רעח סק"א).

ג) גמ', שורו דומיא דידיה נתכוון לבייש היכי משכחת לה. הקשה **התורת חיים**, מנא ליה, דלמא סיפא קתני שורו דומיא דידיה, ורישא קתני הוא דומיא דשורו. וליכא למימר דמסתמא הוי סיפא דומיא דרישא, דהא שורו שסימא את עין עבדו דקתני, לא הוי דומיא, כמו שכתבו **התוס' לעיל** (לד:). **ד"ה שורו**, דאתי לאשמועינן דבשורו פטור אף על גב דבעצמו חייב. ותירץ, דהא דדייקין **לעיל** (לד:), קתני הוא דומיא דשורו וכו', היינו משום דשורו שהדליק את הגדיש לא איצטריך למיתני כלל אי לאו משום דומיא, וקא סלקא דעתיה דאתי לאשמועינן דהוא דומיא דשורו דוקא, ומשני, דאדרבה שורו דומיא דידיה אתי לאשמועינן. והשתא צריך לומר דסבירא ליה לתנא דמתניתין, דלא שייך כלל למימר הוא דומיא דשורו, דאי נימא הכי, אכתי תיקשי מאי קא משמע לן, דכיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא אשמועינן תנא ולא מידי. וכיון דצריך לומר דסבר דלא שייך כלל למימר הוא דומיא דשורו, לכך פריך שפיר שורו דומיא דידיה, נתכוון לבייש היכי משכחת לה.

ד) רש"י ד"ה אמר רבא, עיין מה שהקשו **התוס' ד"ה מתניתין. והמצפה איתן, הקשה** ארש"י מדאיתא **בכתובות** (לא). גבי זרק חץ וקרע שיראין של חבירו, דלא קאמר דמפטר מדין קים חיה וכו' אמלאכה דקריעה, אלא זריקת ד' אמות, ומשמע דדברי הכל דקריעה הוי מקלקל ואינו פוטרו מתשלומין. והכובע ישועה תירץ, דיש לחלק בין חובל ומבעיר דילפינן ממילה והבערת בת כהן, דחשיב מלאכה, ואין צריך בהם מלאכת מחשבת אלא דבעינן תיקון קצת כדי לחייבו במיתה וכמו שהביאו **התוס' ד"ה חובל** (אף דרש"י אינו מפרש כפירושים). אבל קורע, דילפינן לה ממשכן, יש לומר דכשמקלקל אינו בכלל מלאכת מחשבת כלל, ואין לפוטרו משום חייבי מיתות שוגגין.

ה) בא"ד, בתוה"ד, אלא י"ל מתניתין בשוגג וכו'. הקשה **התורת חיים**, דאם

נוטל בשבחה, דאם כן, אין צריך לומר דקאי אתם, דהא במועד נמי אפשר לדרוש בעלים משלמין ואין בעלים נוטלין, דאין נוטלין בשבחה יותר מהפחת. אמנם **הרמב"ם** (פ"ז מנזקי ממון ה"י) כתב, דאף במועד נוטל המזיק בשבחה. וביאר **החזון איש** (שם) בשם **הים של שלמה**, דלמד כן מדדרשינן "שלם ישלם" דכתיב במועד, דבעלים משלמין ואין בעלים נוטלין, שמע מינה דבמועד נמי שקיל מוזיק שבחא, ועל כן איצטריך לאשמועינן דאין בעלים נוטלין.

טז) גמ', אם כן מצינו לרבי יהודה תם משלם יותר מחצי נזק וכו'. עיין פירוש **רש"י ד"ה אם כן.** והקשה **בתוס' רבינו פרץ**, אמאי לא פריך דיהא תם לפעמים משלם נזק שלם כשיעלה חצי החי וחצי המת, דהא לא ממעטינן מקל וחומר דמועד. ואי משום דמדאפקיה רחמנא למועד להחמיר לנזק שלם, מכלל דתם לא משלם נזק שלם, איכא למימר, דמועד לעולם משלם נזק שלם, ותם פעמים שמשלם פחות. ותירץ, דאין הכי נמי, דרוצה לומר יותר מחצי נזק עד נזק שלם, והא דנקט יותר מחצי נזק, היינו משום דבעי לאסוקי, דאינו משלם כלל יותר מחצי נזק. עוד תירץ, דסברא הוא, דמאחר דאמרה תורה במועד דמשלם נזק שלם, בשום פעם לא ישוה תם למועד.

יז) גמ', אית ליה לר"י פחת שפחתו מיתה וכו'. הקשה **בתוס' רבינו פרץ**, אם כן למה לי קל וחומר דמועד דלעיל, דתם לא משלם יותר ממה שהזיק, תיפוק ליה משום פחת שפחתו מיתה מחצין בחי. ותירץ, דלעיל אם לא נאמר קאמר, דהיינו, אם לא נאמר קרא הייתי אומר סברא. עוד תירץ, דאי לאו קל וחומר דמועד דלעיל, לא הוה דרשינן מ"גם את המת יחצון" פחת שפחתו מיתה וכו', כיון דאיצטריך לדרשא אחריתי לומר דשקיל מוזיק בשבחה. והוה אמרינן, דכוליה קרא להא הוא דאתא, משום דאית לן למימר דמקרא מלא דבר הכתוב דלעולם נוטל חצי החי וחצי המת בכל ענין, אפילו יעלה ליותר מנזק שלם. אבל לבתר דגלי לן קרא דמועד, דלא משלם יותר ממה שהזיק, אם כן על כרחך לאו מקרא מלא דבר הכתוב, הלכך דרשי נמי מ"גם את המת" פחת שפחתו מיתה וכו'.

יח) גמ', והא אפקיה ר' יהודה וכו'. כתב **הרא"ש** (סימן יד), דלמסקנא פליגי בשבחה נבילה היכא דליכא פסידא לניזוק, דרבי מאיר סבר דניזוק הוי ורבי יהודה סבר פלגי. והקשה **הפלפולא חריפתא** (שם אות נ'), דבגמרא מפורש דבהא נמי מודה רבי יהודה, ד"שלם ישלם" כתיב ואין בעלים נוטלין, וכי קאמר רבי יהודה דפלגי, היכא דהשבח לא הוי יתר על הפחת, דהשתא לא שקלי בעלים, אלא דאין משלמין כפי מה שהשביח עד כנגד הפחת.

יט) תוס' ד"ה שורו שבייש כו' בתוה"ד, וכן שור שהדליק הגדיש כו' דלמילתא אחריתא לא איצטריך דפשיטא דחייב כו'. ביאר **המהרש"א**, דאף דשורו דומיא דידיה לא הוה רבותא, דאפילו לא קבעי ליה נמי חייב, כפירוש רש"י לקמן לה. ד"ה אף שורו. אלא קא משמע לן שיכול להיות שורו דומיא דידיה. ואם כן בדידיה לא בעינן מלאכה גמורה, ואפילו בתיקון קצת חייב לר' שמעון אליבא דר' יוחנן [עיין תוס' לקמן ד"ה חובל]. וכהאי גוונא פירשו **התוס' לקמן** (לה.). **ד"ה נתכוון לבייש, בסוה"ד**, דשורו שבייש דומיא דידיה קא משמע לן שיכול להיות שורו כו', ולא בעינן שיתכוון לבייש.

כ) גמ', חוץ מחובל ומבעיר. הקשה **הרא"ש בשיטה מקובצת**, היכי ילפינן מהבערת בת כהן מקלקל בחבורה, דלמא התם אמר רחמנא משום נטילת נשמה. ותירץ, דמדאפקיה רחמנא בלשון "לא תבערו", ולית ליה דרבי נתן דאמר לחלק יצאת, ולא דרבי יוסי דאמר ללאו יצאת, וחילוק מלאכות נפקא ליה מ"אחת מהנה", כדאיתא **בשבת** (ע.).

הדרה היוזמי

מסכת בבא קמא דף לה – דף לו

ז' שבט – ח' שבט התשס"ט

שניהם היה טוען על שניהם, כיון דבבת אחת הן, אלא ודאי, הודה דלא הלוח לו שעורין. ועיין באות הבאה.

ו) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת. עוד פירש הרא"ש (סימן טו) בשם הרמ"ה, דהא דפטור מדמי שעורין לאו משום דהודה ולא משום דמחיל, אלא משום דהודאתו שהודה בשעורין לאו הודאה היא דנתחייב עלה. דכי אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, היינו היכא דהודה בפני שניים ואמר להם אתם עדי, או בפני בית דין ואפילו לא אמר להם אתם עדי, והוא שתבעוהו והודה, אבל הודה מעצמו יכול לחזור בו. הלכך, אי הדר טעין ואמר תן לי לכל הפחות שעורין שהודית לי, וקאמר ליה משטה אני כך, פטור, אבל אם לא טען משטה אני כך, חייב. והקשה עליו דאם כן, מאי פריך לרבה בר נתן ממתניתין, דהך טעמא דמשטה אני כך לא שייך במתניתין, דעל כרחך מיירי דראו עדים את הנגיחה אלא דאינם יודעים אם גדול הזיק או קטן, דאם לא כן הוי מודה בקנס (ועיין לעיל אות ז). וכיון שכן, כשיטעון ניזק גדול הזיק, הוצרך המזיק להשיב קטן הזיק, ולא כמשטה, דאם לא השיב כן היה מתחייב בגדול.

יא) בא"ד, שם. הקשה הקובץ ביאורים (אות יט), כיון דקיימא לן הילך פטור משבועה, מאי שנא מחילה מהילך. ועוד, דאפילו מאן דסובר הילך חייב, היינו היכא שההודאה והפרעון היו כאחת, אבל הכא שמחל לו קודם הודאתו, מעולם לא הודה לו במקצת. ונשאר בצריך עיון.

יב) גמ', והתניא וכו' דתפס. כתב הנמוקי יוסף (יו. בדפי הרי"ף), דאף על גב דהודאת המזיק אינה הודאה גמורה. הני מילי לאפוקי מיניה בהאי הודאה, דכיון דאינה ממין הטענה פטור, אבל היכא דקדים ניזק ותפיס מיניה מה שהורה לו לפני שחזר בו המזיק מהודאתו, מהניא ליה הודאתו למהוי כמאן דתפיס מדעתיה.

יג) גמ', ואמאי חטין ושעורין נינהו. הקשה הרשב"א, היאך השווה לה לחטים ושעורים, והלא התם בכלל תביעת הניזק הוא, דהא מועד משלם מן העליה וכל שווריו משועבדים לו. ותירץ בשם הראב"ד, דמתניתין בכל ענין קתני לה, ואפילו היו הנוזקין דתרי אינשי והמזיקין מאיש אחד, וכשאמר בעל השור הגדול הניזק, למזיק בעל השניים, מועד שלך הזיק שור שלי ותם שלך הזיק לשור של חברי, כבר הודה שאין לו בתם כלום, ושפיר הווי מה שמודה בתם, חטין ושעורין.

דף לו ע"א

א) רש"י ד"ה ראוי ליטול (מעמוד הקודם), בתוה"ד, ורבה וכו' משום דס"ל דסומכוס וכו'. השיטה מקובצת הביא דהרא"ש גרס ברש"י רב פפא במקום רבה. והקשה על תירוץ רש"י, הא רב פפא פריך לעיל ממציעתא דרישא, ורצה להוכיח דעל כרחך לא מתוקמא רישא ולא סיפא בברי וברי, ולא הקשה מסברא.

ב) בא"ד, בתוה"ד, ובטענו חטים נראה דאם תפס שעורים לא משתלם. אמנם הרי"ף (יו. מדפי הרי"ף) כתב, דכמו דבנוקין שניים מהני תפיסה, הכי נמי בטענו חטים והודה לו בשעורים, אי תפיס שעורים לא מפקינן מיניה.

ג) גמ', דתפס. ביאר בתוס' רבינו פרץ, דתפס קודם שבא לבית דין אחר הנגיחה, דליכא למימר דתפס קודם הנגיחה, דמסתמא לא היתה הנגיחה ברשותו. והקשה, כיון דמוחזק וטוען טענת בריא, לישתלם כפי דבריו לגדול מן הגדול ולקטן מן הקטן. כדאיתא בבא מציעא (ק). ולחזי ברשותיה דמאן קיימא ולהווי אידך וכו'. ותירץ בשם ריב"א, דכל היכא דאמרינן תפיסה מהניא, היינו בתפס שלא בעדים, ולכך מהניא התפיסה דמהימן מיגו דאי

כן העיקר חסר, דהוה ליה לרבא לפרושי בהדיא ולומר דדומיא דמתניתין אשווג קאי מה שורו בשוגג וכו'. ועוד הקשה, מנא ליה דשורו בשוגג והא סתם שור קרן הוא דמתכוין להזיק, ונדהי דמשונה הוא דלאו אורחא להדליק את הגדיש, שוגג מיהא לא מיקרי. ומשום הכי פירש, דרבא אמר דמתניתין לא קתני שום דומיא כלל לא הוא דומיא דשורו ולא שורו דומיא דידיה. אלא קא משמע לך, דאפילו בשוגג פטור כיון דמתחייב בנפשו במזיד וכדתנא דבי חזקיה.

ו) מתני', לא כי אלא בסלע לקה וכו'. כתב הנמוקי יוסף (טו: בדפי הרי"ף), דשמעינן ממתניתין תרתי, א. דאפילו יש רגלים לדבר דאותו שור הזיקו מדראוהו רודף אחריו, לא אמרינן הוא הזיקו, ואפילו בניזק אומר ברי ומזיק שמא, אלא אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה. ב. דגרמא בנוקין פטור, דהא הכא דמודה נתבע דבסלע לקה מחמת שורו שרדף אחריו, ונמצא דהוא גרם לו ללקות בסלע, ואפילו הכי פטור. אמנם הרש"ש דייק מרש"י ד"ה בסלע לקה, דכתב, מתחכך היה בסלע ולקה, משמע, דאילו נס מחמת שהיה נרדף משורו, ונכשל ולקה בסלע, היה חייב.

דף לה ע"ב

ז) גמ', הא לא מיייתי ראייה שקיל כדאמר מוזיק. הקשה הרשב"א, היאך סלקא דעתך דשקיל כדקאמר מוזיק, הא פלגא נוקא קנסא ואינו משלם על פי עצמו. ותירץ, דמיירי הכא דיש עדים שאחד מהם הזיק, אלא דאינם יודעים אם הגדול או הקטן. וכן תירץ בתוס' רבינו פרץ. ודחה הרשב"א, דאם איתא דיש עדים אפילו בחטים ושעורים דכוותה, וכגון דיש עדים דמעידים דבפניהם הלוהו או חטים או שעורים, למה לא יתחייב לו בפחות שבשניהם. ומשום הכי תירץ בשם הראב"ד, דקנסא דפלגא נוקא שאני משאר קנסא, דהכא קרנא הוא, וכי אתי לבי דינא ומודה, זיל שלים אמרי ליה. והקשה עליו, מדאיתא לעיל (טו). דפלגא נוקא קנסא אינו משלם על פי עצמו. וכתב דאולי כוונת הראב"ד דזיל שלים אמרינן ליה, אבל לא כייפינן ליה. אבל הרשב"א תירץ, דשמעתין כמאן דאמר פלגא דנוקא ממנוא.

ח) תוס' ד"ה לימא, בתוה"ד, ולא מחייב ר"ג אלא שבועה. הקשה הקצות החושן (סימן ג' סק"ב), מדכתב רש"י בקידושין (סה:): ד"ה הודאת בעל דין דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ילפינן מ"כי הוא זה", והיינו, דאי לאו דבעל דין נאמן על עצמו לא חייבתו תורה שבועה. וכיון דסובר רבן גמליאל דפטור מדמי שעורים, היאך מחייבו שבועה. ותירץ הקובץ ביאורים (אות יט), דודאי אי לאו דאדם נאמן על עצמו לא שייך שבועת מודה במקצת, כיון דהודאתו לאו הודאה היא. אבל הכא הא דפטור מדמי שעורים לאו משום דאין אנו מאמינים לו, אלא משום דחברו מחל לו, אבל על השבועה לא מחל לו.

ט) רש"י ד"ה פטור, בסוה"ד, ואחולי מחיל גביה. וכן כתבו התוס' ד"ה לימא בסוה"ד. והקשה הרא"ש (סימן טו), דמלתא דשכיחא הוא דיש לאדם כמה תביעות על חבירו ואין רוצה לתבעם בפעם אחת, ותובע אחת מהן, ולא אמרינן דמשום הכי מחל לו על שאר התביעות. ועוד הקשה, דלא דמיא הך דרבה בר נתן למתניתין, דאף אם תימצי לומר טענו חטים והודה לו בשעורים חייב בדמי שעורים, דלא מחל בשתיקתו על השעורים. במתניתין פטור, דטעמא דמתניתין לאו משום מחילה הוא, דהרי הניזק מודה שלא הזיקו אלא שור אחד, וכשטוענו שהגדול הזיקו הרי פטר את הקטן. ומשום הכי פירש, דרבה בר נתן מיירי בכעין גוונא דמתניתין, שטענו חטין הלוייתך באותו יום ובאותה שעה, והלוה אומר שעורין היו, דאם איתא דהלוהו

מאותו שעומד לפנינו חלקו, דהיינו הרביע. ועיין בב"ח (סימן ת) ובפרישה (שם).

פרק שור שנגח ארבעה וחמשה

(ז) רש"י ד"ה שור שנגח, בתוה"ד, כגון ראה שור ונגח וכו'. כתב התוס' יו"ט (פ"ד מ"א), דהוה מצי לפרושי כגון דלא אייעד בבית דין, דהעדאה צריכה להיות בבית דין כדתנן לקמן (לט.). אלא משום דמסתמא מייעדין ביה בבית דין, לא פירש כן.

(ח) רש"י ד"ה ראשון, והאחרון יפסיד וכו'. אמנם הבעל המאור (יו: בדפי הרי"ף) כתב, דראשון נשכר משאר נכסים, דכיון דאמר רבי ישמעאל בעל חוב הוא וחזי הוא דמסיק ביה, מחייבי בעלים באחריותו, ומחייבי לשלם משאר נכסים. דמגופו ליכא למימר הכי, משום דאמר ליה סוף סוף אילו גבך הוה לאו מינך הוה גבינא ליה. ודייק ממתניתין, דקתני אחרון נשכר, דמשנה יתירה הוא, דכיון דתנא רישא, ישלם לאחרון שבהם, ואם יש בו מותר יחזיר לשלפניו. למה ליה למתני תו האחרון נשכר, אלא לאשמועינן, דאף דאית ליה שאר נכסים, אחרון אחרון נשכר. אבל הראב"ד (שם) דחה, דאין חיוב נזקי התם אלא מגופו, ואין הבעלים חייבין באחריותן כלל, כדאיתא לקמן (מ:), וכן מדכתיב (שמות פכ"א פ"ג) "ומכרו את השור החי וחצו", ואי שאר נכסים משועבדים, מכירה למה.

דף לו ע"ב

(ט) תוס' ד"ה אם יש מותר, בתוה"ד, ואפי' חמישי נמי וכו'. הקשה המהרש"א, למה לא יהא החמישי נוטל מגוף המזיק גם מחלק השלישי ומהשני ומהבעלים גופיהו עד כדי נזקו, כדן השומרים שנכנסו תחת הבעלים, שהניזק גובה כל נזקו מגוף שור המזיק, והשומר חייב לשלם לבעלים מה שהפסידו. כדמוכח לקמן, דפריך אי תם הוה משתלם מגופו, ומשני משום דאמר ליה סוף סוף את לאו תורא בעית לשלומי לדידי. ונשאר בצריך עיון. ותירץ הש"ך (סימן ת"א סק"ג), דדוקא בנתנו לשומר גובה כל נזקו מגוף השור. מה שאין כן הכא דתפסו בעל כרחו, יכול המזיק לומר אנוס הייתי ולא הייתי יכול לשמרו, והוה ליה כהוציאיה ליסטים דהבעלים פטורים.

(י) רש"י ד"ה שבוק מתניתין, בתוה"ד, לא אפשר לאוקמא כר' עקיבא וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם הרא"ש דצריך פירוש לפירושו, דלרבי עקיבא קשיא לן יחזיר לכולן מיבעי ליה, ואכתי תיקשי לוקמה כשתפסו ניזק ואם יש מותר בנזקין יחזיר לשלפניו. אלא כוונת רש"י, דכיון דבלא תפיסה נמי אחרון נשכר והראשון מפסיד, משום דמוטל עליו לשומר, אם כן מילתא דפשיטא הוה דכיון שתפסו נעשה עליו שומר לנזקין.

(יא) רש"י ד"ה ההוא דתקע, בתוה"ד, והיה זה תפוס משלו. והקשה הרשב"א, דהא על כרחך משמע דלא היה בידיה, מדקאמר להו הואיל ופלאג דחוזא הוה לא בעינא נתביה לעניינן. ומשום הכי פירש, דמיירי כגון דאמר להו אזמניהו לי לדינא למיסק לארץ ישראל. אמנם הקשה, דבזמנא לא היה סמוך בארץ ישראל, דאילו היה סמוך, אף בחוץ לארץ יגבו, דאין הדבר תלוי אלא במוחין סמוכין מדכתיב "אלוקים". ותירץ, על פי הרמב"ם (פ"ד מסנהדרין הי"א), דכתב מסברא, דאילו הסכימו כל חכמי ארץ ישראל לסמוך סומכין, ואף על גב דאין סומך אלא הסמוך, הני מילי יחידים, אבל אם הסכימו לכך כל חכמי ישראל הרשות בידן לסמוך.

(יב) בא"ד, בתוה"ד, שם. כתב המלאה הרועים, דמוכח מרש"י דלא סבירא ליה

בעי אמר לקוחה היא בידי. אבל הכא דתפס בעדים דליכא מיגו, לא מהניא התפיסה להחזיקו כדבריו, אבל מהניא דשקיל כדאמר מוזיק.

(ד) גמ', שמע מינה שוורים תמים שהזיקו. פירש רש"י ד"ה רצה, דאם אבד האחד גובה מחבירו. ועיין במה שהקשו תוס' ד"ה ש"מ. ובחידושי מנחת שלמה ביאר, דרש"י סבר, דבגוונא דאחד גדול ואחד קטן לא נשתעבד אלא כשיעור הקטן. אבל אם אחד נאבד, יכול הניזק לומר למזיק, הואיל והתחייבת, חל עליך בודאי חיוב בשיעור של אחד מהם, אם באת לפטור עצמך בטענת אבד השור, עליך לברר, כמו שמוטל על המזיק לברר אם הוא אנוס, או אם ההיזק על ידי חבטה (למאן דאמר להבלו ולא לחבטו), או ששמר את שורו. אמנם לפי המסקנא דקאמר "טעמא דאיתנהו לתרווייהו וכו'", הדרה הגמ' מהך סברא. ואמרה, דלרבי עקיבא כיון שהחיוב רק על השור, הוה ליה כנתערב שור ראובן בתוך שוורים של שמעון, דאם אחד נאבד פטור, ודוקא לרבי ישמעאל חייב, כיון שהחיוב מוטל על הגברא. ועיין גם מה שביאר בכובע ישועה בדעת רש"י.

(ה) גמ', אבל ליתנהו לתרווייהו וכו' אייתי ראייה דהאי תורא אזקך ואשלם לך. עיין רש"י ד"ה אלא ורש"י ד"ה רבי עקיבא. ומה שהקשו עליו תוס' ד"ה ר' עקיבא ומה שביארו. וכתב המאירי דסברת רש"י, דלרבי ישמעאל בעל חוב הוא, ואם אבד האחד לא אבד את זכותו, כלומר, שלא נאמר מגופו אלא להפקיע את דינו ממה שחצי נזק שוה יותר מגופו, ושיעבוד השור כאפוטיקי סתם, דאי היה כמפורש, לא היה יכול לגבות מהשני כדאיתא בגיטין (מא.). אמנם בדברי התוס' שכתבו שלרבי ישמעאל בודאי איבד את זכותו, ביאר השיטה מקובצת בשם הרא"ה דהווי כאפוטיקי מפורש ויכול לדחותו שהזיקו השור שאבד. והרשב"א ביאר בשם הראב"ד, דלרבי ישמעאל לא איבד זכותו ואף דהווי כאפוטיקי מפורש, הכא איירינן בגוונא שעמדו בדין, ואמר מוזיק אנא יהיבנא דמי. דלרבי ישמעאל שומעין לו, ומיד נתחייב לו בתשלומין ואינו יכול לחזור בו, ואפילו ברחו שניהם חייב. אבל לרבי עקיבא דאמר שותפי נינהו, אינו חייב לו, ואי אזיל חד מינייהו לעלמא, מצי אמר ליה אייתי ראייה דהאי אזקך, והלכך אינו משלם כלום. ודחה דבריו, דאם כן הוה ליה לפרושי בהדיא דמיירי בשעמדו בדין. ועיין מה שהקשה עוד ומה שכתב ליישב.

(ו) תוס' ד"ה ר' עקיבא בסוה"ד, אבל לר' עקיבא וכו' דהווי כאילו האחד מהשניים בחזקת הניזק ומצי ניזק למימר שלך נאבד ולא שלי. ודהיינו שיגבה מהשור שלפנינו אמנם הרא"ש (סוף סימן טו טז) כתב, דס"ד דלר' עקיבא להווי כשני שוורים של שני שותפין, שאם נאבד האחד נאבד לשניהם. ונמשמות דבריו דהס"ד דיוכל לגבות ממנו רביע נזק כשיטת הגאון לקמן קמ"ל דשאני הכא דלא נתברר באיזה מהן היה לו חלק, מצי למימר אייתי ראייה דהך הוא דאזקך. והביא, דהרשב"א פירש בשם גאון, דלר' עקיבא אם אין שניהם מצויים אלא אחד, מצי לדחויי ולמימר טול מזה מה שראוי לך כלומר רביע נזקך, או שתביא ראייה שוה המצוי הוא שהזיקך וטול כל מה שראוי לך. וכתב הרא"ש דלא מסתברא, אלא אינו גובה כלל. ונכמו שפירש לעיל]. ובאבן האזל (נזקי ממון ט, ח) ביאר, דאיירנן בגוונא שהשור עומד ברשות הרבים דליכא מוחזק, וכיון דלא נתברר מעולם באיזה היה לו חלק, אזלינן בתר חזקת מרא קמא. אבל הגאון סבר דגם בכהאי גוונא לא אזלינן בתר חזקת מרא קמא אלא חולקין. עיין שם שהאריך. ובשו"ת הרשב"א (חלק ב סימן שמ) ביאר שיטת הגאון, דלרבי עקיבא, מיד שהזיקו, הוה להו כשותפין בגוף השוורין, וזכה בזה ברביע, וזכה ברביע. והלכך, אלו היו כאן שניהם, נוטל חצי נזק מגוף שניהם. ומשום הכי כשברח האחד, נוטל

וטעם התוס' (מובא באות הקודמת), אינו אלא מדוע נקטו במתניתין שבתות, ואמרו משום שהוא מצוי יותר, אבל הדין שזה בכל הימים.

(ד) מתני', הרי זה מועד לשבתות ואינו מועד לחול וכו'. כתב הנמוקי יוסף (יח: בדפי הרי"ף), דכולי עלמא מודו דבהך בבא תנינן "ואינו", כלומר, דידוע לנו שראה בימות החול שבינתיים ולא נגח. והא דשאלו לרבי יהודה ולא לרבי מאיר, אף דכולה מתניתין סתמא רבי מאיר תני לה, משום דשמעינן ליה לרבי יהודה דמהני ימים לחזרה כמו להעדאה. ובעו מיניה, כיון דמהניא לדיך חזרה דשלשה ימים למיסתר העדאה גמורה, הרי שהוא מועד לשבתות ואינו מועד לימות החול שבינתיים, מהו, מי אמרינן כיון דראה שוורים בימות החול שבינתיים ולא נגח סתר להו לשבתות, דכיון דמהניא חזרה דג' ימים למסתר העדאה גמורה, כל שכן דמהניא למסתר מקצת ימי העדאה. והקשה הרש"ש, דליהוי מועד לדילוג מו' ימים ל' ימים, כמו ראה שור נגח, שור לא נגח וכו', דמה לי דילוג שוורים ומה לי דילוג ימים. ומשום הכי פירש, דשאלו, האם היום גורם ונעשה מועד בג' שבתות, או דהוי מועד בדילוג ואינו מועד עד שישלש בדילוג, דהיינו ד' שבתות. ועוד נפקא מינה, דאם אירע יום טוב בין השבתות ונגח בו, דאם היום גורם, יום טוב נמי מצטרף להעדאתו. ואם מחמת דילוג, צריך שיהיו הדילוגים שוים. וגם אם כבר נעשה מועד לשבתות, נפקא מינה אם נגח אחר כך ביום טוב שלאחריהם באמצע השבוע.

(ה) רש"י ד"ה ג' ימי שבתות, בתוה"ד, העבירו לפניו שוורים בג' שבתות ולא נגח. אמנם הנמוקי יוסף (יח: בדפי הרי"ף) כתב, כגון שיהיו התינוקות ממשמשין בו באותן שבתות ואינו נוגח, דקיימא לן כרבי יוסי, דאמר, תם זהו שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח. והקשה התוס' יו"ט (פ"ד מ"ב), דהנמוקי יוסף לעיל (י: בדפי הרי"ף) כתב, דחזרה דג' ימים מהני לכולי עלמא. ועוד הקשה בתוס' הגרע"א (שם), דתינוקות ממשמשין בחד זימנא סגי.

(ו) גמ', מיתבי סומכוס וכו'. הקשה בתוס' רבינו פרץ, וכי לא ידע דיתרץ כמו שתירץ אמילתיה דתנא קמא. ותירץ, דדוקא במילתא דתנא קמא שייך שפיר לשנויי דאחזרה קאי, משום דלא הוו תחילת דבריו, ואידי דנקט ברישא לישנא דמועד, נקט נמי גבי חזרה האי לישנא. אבל מסומכוס פריך שפיר, משום דאלו תחילת דבריו, וסלקא דעתך דאי מיירי לענין חזרה, הוה ליה לפרש בהדיא, ומכל מקום משני דבחזרה מיירי, ונקט האי לישנא אגב תנא קמא.

(ז) גמ', נגח שור חמור וגמל נעשה מועד לכל. כתב הנמוקי יוסף (יח: בדפי הרי"ף), דהא דאמרינן נעשה מועד לכל, משום דילפינן ליה מהעדאה דיומי, דכיון דאייעד לתלתא יומי דלא דמו להדדי, כמאן דאייעד לכולהו יומי, הכי נמי, כיון דאייעד לתלתא מיני, כמאן דהוועד לכולהו מיני. מיהו כתב בשם הרמ"ה, דהני מילי לכל מיני בהמות וחיות, אבל לאדם דאית ליה מזלא וכתביב ביה "ומוראכם וחתכם יהיה", לא. ואפילו היכא דהוי אדם חד מינייהו, כגון דנגח שור חמור ואדם, לא מצטרפו נגיחות, ולא הוי מועד לאדם. ודלא כתוס' לעיל (ב: ד"ה מילתא, דכתבו דנגח אדם שור וחמור דהוי מג' מינים הוי מועד לכל.

(ח) גמ', שם. כתב המגיד משנה (פ"ו מנזקי ממון ה"ט), דדעת הרמב"ם (שם) דנעשה מועד לכל, היינו אותן מינין שנגח, ולא מין אחר. אמנם מהראב"ד (שם הי"ב) משמע, דהוא הדין דנעשה מועד לכל המינין.

(ט) גמ', ראה שור ונגח וראה שור ולא נגח וכו'. כתב המהרש"א (ארש"י בעמוד ב') ד"ה ושמואל אמר, ועיין לקמן באות יד), דהך ברייתא אינה

כר"ת בתוס' לעיל (טו: ד"ה ואי, דבעינן שיתפוס הדבר המזיק עצמו. ועוד מוכח מדבריו, דבית דין נוקטין לו להחזיק המותר, ודלא כר"ת שם. אמנם כתב, דאפשר דאף ר"ת מודה כשהוא תפוס משלו קודם הנזק. דדוקא כשרוצה לתפוס אחר כך סבירא ליה דמפקינן מיניה. ועל כן כתב רש"י "והיה זה תפוס", ולא כתב "ותפס משלו", דהיינו שהיה תפוס מקודם.

(יג) גמ', ואף על גב דליכא עניים וכו'. כתב הרי"ף (יח: בדפי הרי"ף), דאיכא מאן דפשט מדאמר רב יוסף, ואף על גב דליכא עניים הכא דליזכו ביה, דהיינו במעמד שלשתן, אנן יד עניים אנן. דמאן דיהב מידי לעניים באמירה, ובעא למהדר ביה, מצי הדר ביה. ודחה דבריו, מדאיתא בראש השנה (ו). בפ"ך זו צדקה, אלמא בדיבור מחייבי. והא דאיצטריך רב יוסף למימר, "אף על גב דליכא עניים הכא דליזכו ביה אנן יד עניים אנן", לאו משום דדין עניים כדין הדיוט, אלא משום דהוא פלגא דזוזא לאו ברשותיה הוה קאי דהא לא אתא לידיה, ומשום הכי אמר ליה רב יוסף אנן יד עניים אנן, דלא גרע מדין הדיוט דקני במעמד שלשתן, אבל מידי דהוה ברשותיה ואמר הרי הוא לעניים, וכו' ביה עניים ולא מצי למיהדר.

(יד) תוס' ד"ה יד עניים אנן, בתוה"ד, אין אדם נותן צדקה דבר שלא בא לעולם וכו'. הקשה בחידושי רבינו חיים הלוי (פכ"ב ממכירה הי"ז), נהי דעצם הכסף ליתיה בעיניה, מכל מקום הרי רמיא עליה חיובא ושעבודא, וזה גופיה הוי דבר הנקנה, ועיקר דין בפ"ך זו צדקה, היינו דבדיבורו בלבד נעשין המעות צדקה, ולא חסר שום מעשה קנין, אם כן שפיר יועיל גם בחוב. ותירץ, דבדין "בפ"ך זו צדקה", אין החפץ נעשה בדיבורו לממון העניים לגמרי בדיני ממונות. אלא דהדיבור מועיל לענין דחל על החפץ חלות שם צדקה, אבל לענין הזכיה בדיני ממונות, שוו עניים לכולי עלמא, ובעי קנין, ולא סגי בדיבור. ועל כן התפסת הצדקה אינה אלא על החפץ בלבד, ולא על תשלומיו, דבמה תחול עליהו התפסת שם צדקה. ומשום הכי, אפילו אי נימא דחל על שעבוד וחוב דינא ד"בפ"ך זו צדקה", כיון דלית ביה שום זכיית ממון, ממילא לא שייך לומר דעל ידי התפסת שם צדקה של השעבוד, יותפס גם עצם החוב הנגבה בשם צדקה.

דף לו ע"א

(א) גמ', זיל הב ליה וכו'. הקשה בתוס' רבינו פרץ, והלא היה בחוץ לארץ ואין גובין בושת בבבל. ותירץ, דמיירי כגון דאזמניה למיזל לארץ ישראל. וכן תירצו התוס' בסנהדרין (ג: ד"ה שלא. והוסיפו, דאפשר נמי בתפיסה. ועוד תירצו, דדוקא בגזילות שעל ידי חבלות כמו דמינצו בי תרי, ומחו אהדדי עד שתוקף אחד וגחול את חברו, דכי האי גוונא לא שכיח ולא עבדינן שליחותייהו. והחשק שלמה תירץ בשם מסגרת השולחן, דאיתא בסנהדרין (נח: דרב הונא קץ ידא. והיינו דרב הונא לא סבירא ליה הך דינא דאין דנין דיני קנסות בבבל.

(ב) מתני', הרי זה מועד לשבתות. ופירש רש"י ד"ה הרי, דלפי שהוא בטל ממלאכה וזחה דעתו עליו. ותוס' ד"ה הרי פירש, דלפי שראה אותם במלבושים נאים אחרים חשובים בעיניו נכרים. וכתב המאירי, דלפי ב' הטעמים מועד לחול הוי מועד לשבת. מיהו יש נפקא מינה ביום טוב, דלטעמי דרש"י, הוא הדין ביום טוב. ולתוס' אינו דומה לשבת, דכיון דעסוקים במלאכת אוכל נפש, הווי כחול.

(ג) מתני', שם. עיין באות הקודמת. אמנם המגיד משנה (פ"ו מנזקי ממון ה"ט) דייק מהרמב"ם (שם הלכה יב), דוסת דשור הוי כוסת דנדה, דכל הימים שוין בה, וכל זמן שהורגלה בימים ידועים, אינה קובעת וסת אלא לאותן הימים.

חמישית ביום טוב.

(יד) **מתני'**, ושל הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור שנאמר שור רעהו ולא שור של הקדש. הקשה המאירי, אמאי בעינן למילף מ"רעהו", כיון דהנהנה מהקדש מעל, איך יקבל הניזק את התשלום. ותיירץ, דלא נאמר מעילה אלא בנהנה שלא לצורך, אבל כל חובות שההקדשות חייבים לפרוע, אף מתרומת הלשכה, וכל שכן מבדק הבית, המקבלו ונהנה ממנו אינו מועל. (טו) **מתני'**, שנאמר שור רעהו. הקשה תלמיד ר"ת, היכי נפקא לן פטור שור הקדש שנגח מ"רעהו", והא רעהו כתיב אניזק ולא אמזיק, ומ"כי יגח שור איש" הוה ליה למידרש. ותיירץ, דמ"רעהו" נמי משמע מי שיש לו ריע חייב, יצא הקדש דאין לו ריע, דרעהו משמע שיש לזה ריע, וכיון דאחד מהם הקדש אין זה לזה ריע. עוד תירץ בשם ר"ת, דגבי הקדש שנגח, רעהו לאו דוקא, וא"איש" דרישא דקרא קסמיך.

(טז) **גמ'**, דיו לבא מן הדין להיות כנדון. הקשה הרשב"א, דקל וחומר מיהא איכא, אם כן לרבנן ישלם חצי נוק. ואי משום רעהו נוקמא לפטור הקדש בהדיוט. ותיירץ, דלפטור הקדש בהדיוט לא איצטריך, דבלאו רעהו נפיק לן פטורא דהקדש משום דלא קרינן ביה שור איש, וכן הוועד בבעליו. ועל כרחק דרעהו אתי למעט הדיוט שנגח דהקדש, וכי אקשינן הכא אם כן דיו לבא מן הדין להיות כנדון, הכי קאמר, אי משום קל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון, והא לא אפשר, דאם כן הוה ליה הקדש כהדיוט. ואי משום פטורא דהקדש בהדיוט, לא איצטריך, ד"משור איש" ומ"הוועד בבעליו" נפיק לן פטורא דהקדש בין דתם בין מועד. עוד תירץ, דליכא למדרש קל וחומר בכהאי גוונא, דדלמא גזירת הכתוב היא, דהרי יש לנו כיוצא בזה באונאה, דאמרינן אונאה להדיוט ואין אונאה להקדש. והא דסלקא דעתך בגמ' למידרש קל וחומר לר' שמעון בן מנסיא, יש לומר דמשום דלא קאי, לא חש כולי האי, ומלתא בעלמא הוא דקאמר. כלומר, דאפילו אם תמצוי לומר דדרשינן קל וחומר בכהאי גוונא, הכא לא אפשר, משום דדיו לבא מן הדין להיות כנדון.

מתיישבת אפילו לרב, אם לא נחלק בין סירוגין של ימים לסירוגין של שוורים, כמו שכתבו התוס' (בעמוד ב') ד"ה יום.

(י) **תוס' ד"ה שור ולא**, בתרא דנקט כדי שאם יגח לאלתר משלם נוק שלם. בתוס' רבינו פרץ, כתב, דהא דנקט לה, היינו משום דחייב אנגיחה שלישית משום שלא נגח לאחריה ברציפות. דאם יגח ברציפות הנגיחה השלישית אינה מן המועדות, דהרי היתה נגיחה רצופה אחריה. אמנם גירסת הב"ח כאן, דכדי נקט. [נדבריו צרכים ביאור].

דף לו ע"ב

(יא) **גמ'**, נגח שור יום ט"ו בחודש זה וכו' פלוגתא דרב ושמואל ואתמר וכו'. כתב בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ד מאיסורי ביאה הי"ב), דמוכח מסוגיין, דהא דאמרינן דוסתות דרבנן, הוא רק לענין הטומאה. דהיינו דהא דחיישינן דראתה בשעת וסתה, לא הוי אלא מדרבנן, דמדאורייתא לא תלינן שראתה. אבל אם ראתה בשעת וסתה היינו מדברי תורה. משום דעצם החלות של קביעות וסת הוא מדברי תורה. ובן מוכח, מהא דהשוו וסתות לשור המועד, ובשור המועד ליכא שום דין שנחוש לנגיחה בזמן העדאתו, אלא דעיקר הדין הוא, דאם נגח מיקרי נגיחה של העדאה. והכי נמי גבי וסתות.

(יב) **תוס' ד"ה יום, בסוה"ד**, ותימה דגבי ראה שור ונגח וכו' הוי ראשון מן המנין וצריך לחלק וכו'. עוד תירץ בתוס' רבינו פרץ, דמוקי לה לברייתא דלעיל כרבי, דאמר בתרי זימני הויא חזקה, ולכך הוי מועד לסירוגין אף דזמנא קמייתא לא הוי ממניינא. ועוד תירץ, דלא דמי, דהתם הסירוגין הם שוין והווי כמו ט"ו בחודש זה וט"ו בחודש זה, דזמנא קמייתא הוי ממניינא, אבל בשאין הסירוגין שוין [דהימים אינן שוין]. לא הוי קמייתא ממניינא.

(יג) **רש"י ד"ה ושמואל, בתוה"ד**, ומשלם נוק שלם בשלישית וכו'. כתב המהרש"א, דרש"י לשיטתו לעיל (כג): ד"ה ולא ישמרנו, דלרבא בנגיחה שלישית משלם נוק שלם. אבל התוס' (שם) ד"ה ולא, כתבו, דרש"י חזר בו, ואם כן לרב אינו משלם עד שיגח רביעית ביום חול, ולשמואל עד שיגח

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חנוכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>